

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΓ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1994

ΑΡΙΘ. 6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Οί άγιοι μάρτυρες Άμφιανός και Αιδέσιος. - Έπισκ. Άγγελώου Εύθυμίου, Δύο «πολιτείες». - Ιωάν. Φουντούλη, Άπαντήσεις σε λειτουργικές, κανονικές και άλλες άπορίες. - Antoine Vergote, Η ψυχολογία της άπιστίας. - Άλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Καύχημα τών ιερέων (Μικρό άνθολόγιο). - Πρωτοπρ. Άντ. Άλεβιζόπουλου, Οί κυβερνήσεις της Ευρωπαϊκής Ένώσεως μπροστά στο πρόβλημα τών αιρέσεων και της παραθορησκείας. - Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Η ΙΒ' Κατήχησις πρός φωτιζομένους. - Δημ. Σ. Φερούση, Η αισθητική της ραδιοφωνικής τέχνης. - Επίκαιρα. - Ευαγγέλου Π. Λέκκου, Ειδήσεις - Γεγονότα - Έκδόσεις.

Μικρό Άνθολόγιο
(ιδέ σελ. 112-113)

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Άθήνα, Ιασιού 1 - Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ηπείρου 132 - Πέραμα.

Οί άγιοι μάρτυρες Άμφιανός και Αιδέσιος

Άνάμεσα στους νέους, πού προσέφεραν τά νειάτα τους σπονδή στον Χριστό και υπέστησαν ήρωϊκό μαρτυρικό θάνατο, είναι οί δύο άδελφοί άγιοι μάρτυρες Άμ(π)φιανός και Αιδέσιος, τών όποίων τή μνήμη έορτάζουμε τήν 2α Άπριλίου. Μερικές λεπτομέρειες για τήν ζωή τους και τόν μαρτυρικό θάνατό τους μαθαίνουμε άπό τό έργο του Εύσεβίου Καισαρείας «Περί τών έν Παλαιστίνη μαρτυρησάντων» και άπό τό σχετιζόμενο πρός τό έργο αυτό «Μαρτύριον Άμφιανού και Αιδεσίου», πού δημοσιεύθηκε στα *Analecta Bollandiana* («Βιβλιοθήκη Έλλήνων Πατέρων και Έκκλ. Συγγραφέων», έκδ. «Άποστολικής Διακονίας», Άθήνα, 1959, σσ. 316-322. *Analecta Bollandiana*, τόμ. 16, *Brüssel*, 1897, σσ. 122-127).

Οί δύο άγιοι άδελφοί προέρχονταν άπό πλουσία και άριστοκρατική ειδωλολατρική οικογένεια της Λυκίας. Για τήν έκπαίδευσί τους μετέβησαν στην Βηρυτό, όπου απέκτησαν αξιόλογη φιλοσοφική μόρφωσι. Ίδιαιτέρως διακρίθηκε ως «φιλόσοφος» ό Αιδέσιος, πού έφερε φιλοσοφικόν «τρίβωνα» και ήταν «πλέον της του άδελφου παιδείας κεκτημένος και άπό μαθημάτων φιλοσόφων ώρμάτο». Έτσι «λόγων μετείχε παντοίων και παιδείας ου τών Έλλήνων μόνον, αλλά δη και της Ρωμαίων, ήπτο (= είχε κάμει προσέγγισι)». (Δέν πρέπει να συγχέεται πρός τόν όμώνυμο νεοπλατωνικό φιλόσοφο). Άλλά ή τραγικότης, πού έγκρύπτεται σε όλα τά φιλοσοφικά συστήματα, δέν μπορούσε να ίκανοποίηση τους βαθντέρους πόθους τών δύο νέων. Ένοιωσαν ότι, - όπως θα έλεγεν ό ποιητής Geibel -, «τό τέρμα της φιλοσοφίας είναι να γνωρίζουμε, ότι πρέπει να πιστεύουμε». Γι' αυτό με δίψα άληθινή στράφηκαν στην χριστιανική πίστι, για να ίκανοποιήσουν τις βαθύτερες νοσταλγίες τους. Και οί δύο άδελφοί γνώρισαν τόν Χριστό στην Βηρυτό, υπερνίκησαν τους πειρασμούς «της τών σωμάτων ήδυπαθείας», στην όποία ήταν ύποδουλωμένοι οί ειδωλολάτρες νέοι, ένοιωσαν τά θέληγτρα της σωφροσύνης και της έν Χριστώ άσκητικής ζωής και έγιναν ύποδείγματα «θείου έρωτος και παρησίας της εις Θεόν όμολογίας».

Ό άγιος Άμφιανός, όταν περίπου είκοσαετής άπό τόν τόπο τών σπουδών του επέστρεψε στην πατρίδα του, άσφυ-

5. ΔΥΟ «ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ»

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Οἱ διαφορετικὲς κλήσεις τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κοσμικῶν χριστιανῶν συνεπάγονται καὶ διαφορετικὲς «πολιτείες»¹. Ἄλλη ἢ «πολιτεία» τῶν μοναχῶν καὶ ἄλλη τῶν κοσμικῶν χριστιανῶν. Ἡ διάκριση αὐτῆ τῶν «πολιτειῶν» εἶναι οὐσιαστικὴ καὶ καθοριστικὴ, γιὰ τὴν τελείωση καὶ τὴ σωτηρία τόσο τῶν μοναχῶν ὅσο καὶ τῶν κοσμικῶν χριστιανῶν. Ἡ ὀρθόδοξη ἐμπειρία καὶ παράδοση ἔχει δώσει, πολὺ δίκαια, τὴν πρώτη θέση στὴν «πολιτεία» τοῦ μοναχοῦ καὶ τὴ δεύτερη, στὴν ἐν τῷ κόσμῳ «πολιτεία» τοῦ λαϊκοῦ χριστιανοῦ. Ὡστόσο, καὶ οἱ δύο «πολιτείες» ἔχουν εὐαγγελικὴ κάλυψη καὶ καταξίωση. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καθιέρωσε καὶ τὶς δύο «πολιτείες». Μιλώντας, μάλιστα, γιὰ τὴ μοναχικὴ «πολιτεία» ὑπεγράμμισε τὸ **σχετικὸ καὶ χαρισματικὸ** τῆς χαρακτῆρα: «Ὁὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω» (Ματθ. ιθ' 11-12).

κτιοῦσε στὴν διεφθαρμένη εἰδωλολατρικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ του. Γι' αὐτὸ τὸ ἐγκατέλειψε κρυφὰ καὶ βροῆκε καταφύγιο στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης κοντὰ τόσον στὸν Εὐσέβιο Καισαρείας, ὅσον πρὸ πάντων στὸν διδάσκαλο τοῦ Εὐσέβιου ἅγιο Πάμφιλο. Ὁ ἅγιος Πάμφιλος, — πού ἦταν ἱερεὺς καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο «μέγα κλέος τῆς Καισαρέων παροικίας» καὶ «θαυμασιώτατος»—, μὲ τὴν παιδεία καὶ τὴν ἀρετὴν του ἐπέδρασε σημαντικῶς στὴ διαμόρφωσι τοῦ ἁγίου Ἀμφιανοῦ, ὁ ὁποῖος «τῆς τοῦ Παμφίλου διατριβῆς πλείονι χρόνῳ μετέσχηκεν».

Κατὰ τὸν διωγμὸ τοῦ Μαξιμιανοῦ (Γαλερίου) ὁ νεαρὸς Ἀμφιανὸς ἀρνήθηκε νὰ θυσιάσῃ στὰ εἰδῶλα καὶ ἔμεινε σταθερὸς στὴν χριστιανικὴ πίστι, ὁμολογώντας μὲ «θάρσος καὶ παρησῖαν» τὸν Χριστὸ καὶ προτρέποντας μάλιστα τὸν ἐπαρχο Οὐρβανὸ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πλάνη τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τὶς θυσιῆς στὰ εἰδῶλα. Γι' αὐτὸ καταδικάσθηκε σὸ νὰ ριφθῆ καὶ πνιγῆ στὴ θάλασσα, ἀφοῦ προηγουμένως λακτίσθηκε, κτυπήθηκε ἀγρίως καὶ κρεμάσθηκε, ἐνῶ τὰ πόδια του καίονταν μὲ καυτὸ λάδι. Μὲ θαυμαστὸ σεισμό, πὺν δημιούργησε παλιρροϊκὰ κύματα, «τοῦ θεοῦ μάρτυρος τὸν νεκρὸν ἢ θάλασσα, ὥσπερ μὴ οἶα τε οὔσα (= δυναμένη) φέρειν αὐτόν, πρὸ τῶν τῆς πόλεως ἐξέβρασε πυλῶν» (ἔτος 306).

Ἐπειδὴ συνήθως ἐπικρατεῖ σύγχυση, ὡς πρὸς τὴν «πολιτεία» τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κοσμικῶν χριστιανῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπισημάνουμε, στὴ συνέχεια, τὶς διαφορὲς πὺν παρουσιάζουν οἱ δύο «πολιτείες» μετὰ ξύ τους. Γιὰ νὰ διαπιστώσουμε τὶς διαφορὲς αὐτές, δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἀναφερθοῦμε, κατ' ἀρχὴν, στὶς τρεῖς **μοναχικὲς ὑποσχέσεις**: τὴν Παρθενία, τὴν Ἀκτημοσύνη καὶ τὴν Ὑπακοή.

α) Ἡ **Παρθενία**: Σὲ προηγούμενο ἄρθρο, τονίσαμε, ὅτι ἡ μοναχικὴ κλήση συνεπάγεται διαφορετικὴ σχέση ὡς πρὸς τὸ σῶμα καί, εἰδικότερα, ὑπέρβαση τοῦ γάμου, **ἀγαμία**. Ὡστόσο, ὁ ὅρος ἀγαμία δὲν καλύπτει ἀπόλυτα τὴ μοναχικὴ κλήση. Ὁ ὅρος «ἀγαμία» εἶναι ἀρνητικὸς καὶ ἀναφέρεται στὴν ἀπουσία τοῦ γάμου. Ἡ μοναχικὴ ὅμως κλήση καὶ ζωὴ, ἡ μοναχικὴ «πολιτεία» εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀγαμία. Μὲ ἄλλα λόγια, δὲν εἶναι μὲ ἀρνητικὴ κα-

Μετ' ὀλίγον τὸ ἴδιο ἔτος ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατο καὶ ὁ ἀδελφὸς του «φιλόσοφος» Αἰδέσιος. Ἦδη ἐνωρίτερον κατὰ τὸν διωγμὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ εἶχε καταδικασθῆ σὲ καταναγκαστικὰ ἔργα στὰ μεταλλεῖα χαλκοῦ τῆς Παλαιστίνης. Ὅταν ἐλευθερώθηκε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ καισαροῦ Μαξιμιανοῦ (Γαλερίου) κατέφυγε στὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου μὲ παρησῖα ὑπερασπίσθηκε δικαζομένους Χριστιανούς καὶ «παραστήματι θαρραλέω» κατήγγειλε δημοσίως τὸν παντοδύναμο ἄρχοντα τῆς πόλεως Ἱεροκλέα, ὁ ὁποῖος «παρθένους ἀγίας Θεοῦ πορνοτρόφοις ἐπ' ἀσελεία καὶ ὕβρει τοῦ σώματος παρεδίδοτο». Τότε ὁ Ἱεροκλῆς, ἀφοῦ τὸν γέμισε πληγὲς κτυπώντας τὸν ἅγιο Αἰδέσιο μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια, τὸν κατεδίκασε σὲ θάνατο διὰ πνιγμοῦ στὴ θάλασσα.

Ὡς ἀναφέρει ὁ Μητροπολίτης πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος ἔχει συνθέσει πλήρη Ἀκολουθία στοὺς δύο ἀνταδέλφους, πὺν βρῖσκεται σὲ διάφορους κώδικες.

Ὁ γράφων νομίζει, ὅτι ὁ ἑορτασμὸς τῆς μνήμης τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀμφιανοῦ καὶ Αἰδέσιου πρέπει νὰ προβάλλεται κατ' ἐξοχὴν πρὸς χάριν τῶν χριστιανῶν νέων, ἰδίως μέσα στυς χριστιανικοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ φιλοσοφικοὺς κύκλους.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

τάσταση ζωής, ή, τὸ ἀκόμη χειρότερο, μιὰ ἀπουσία ζωής, ἀλλὰ μιὰ **θετική κατάσταση**, ἓνα πλήρωμα ζωής. Ἡ μοναχική «πολιτεία» εἶναι μιὰ κλήση, γιὰ βίωση καὶ πραγμάτωση τῆς «Παρθενίας», τῆς **ἀρχέγονης** δηλαδή καὶ **ἐσχατολογικῆς** κατάστασης τοῦ ἀνθρώπου, στὴν ὁποία οἱ ἄνθρωποι «*οὔτε γαμοῦσιν (= οἱ ἄνδρες δὲ νυμφεύονται) οὔτε ἐγκαμίζονται (= οἱ γυναῖκες δὲν παντρεύονται), ἀλλ' ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι*» (Ματθ. κβ' 30). Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ μοναχική «πολιτεία» δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ **σωματική** κατάσταση, ἀλλὰ ἓνας ὑπερφυσικὸς τρόπος ζωής: μιὰ **ὑπερφυσική κατάσταση!**

Ἡ κλήση ὅμως τοῦ κοσμικοῦ χριστιανοῦ σχετίζεται μὲ τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια, ὅπως εἶπαμε. Καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι ἴσως μιὰ πιὸ δύσκολη κλήση καὶ ζωή. Εἶναι πιὸ εὐκόλο νὰ ὑποτάξει κανεὶς τὴ σάρκα, ὅταν ἀποφασίσει νὰ τὴν ὑπερβεῖ **μιὰ γιὰ πάντα**, καὶ πολὺ πιὸ δύσκολο, ὅταν ζεῖ καθημερινὰ σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιταγὲς καὶ τοὺς ρυθμοὺς τῆς σαρκός!

β) Ἡ **ἀκτημοσύνη**: Ὁ μοναχὸς ἔχει τὴν κλήση νὰ εἶναι ἀκτῆμων, δηλαδή φτωχός, ὡς πρὸς τὰ ὑλικά ἀγαθά. Ὁ μοναχὸς δὲν «κατέχει» τίποτε στὸν κόσμο τοῦτο. Ὅλα τὰ πράγματα καὶ ὅλος ὁ κόσμος εἶναι ξένα γι' αὐτόν. Ὁ μοναχὸς κάνει ὅσο τὸ δυνατόν λιγότερη χρῆση τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου.

Ἀντίθετα, ὁ κοσμικὸς χριστιανὸς κάνει εὐρύτατη χρῆση τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ χριστιανὸς βρίσκεται μέσα στὰ πράγματα: συναλλάσσεται, κερδίζει καὶ πλουτίζει, ἀλλὰ καὶ ζημιώνεται καὶ πτωχεύει. Γιὰ τὸν κοσμικὸ χριστιανό, τὸ χρῆμα, τὸ κτῆμα, τὸ οἰκοδόμημα, ἡ περιουσία ἀποτελοῦν βασικὰ στοιχεῖα τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ πολιτείας του.

γ) Ἡ **ὑπακοή**: Ὁ μοναχὸς καλεῖται νὰ ὑπακούει στὸ γέροντά του. Ἡ μοναχική αὐτὴ ὑπακοή ἀναφέρεται σὲ θέματα τῆς πνευματικῆς κυρίως οἰκοδομῆς. Ὁ μοναχὸς ὑπ-ἀκούει» καὶ ἐφαρμόζει τὶς συμβουλὲς καὶ ὁδηγίες τοῦ γέροντά του, ὡς πρὸς τὰ ζητήματα καὶ προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα καὶ τῆς ἐν Χριστῷ τελειώσεώς του.

Ὁ κοσμικὸς χριστιανὸς δὲν ἔχει τὴν κλήση τῆς ὑπακοῆς. Καὶ αὐτὴ ἡ ὑπακοή του στὸν ἐξομολόγο πνευματικὸ περιορίζεται σὲ θέματα πνευματικοῦ καταρτισμοῦ καὶ δὲν ἐπεκτείνεται σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς του. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι καὶ ὁ πνευματικὸς, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, δὲν ἔχει ἀρμοδιότητα νὰ παίρνει ἀποφάσεις καὶ νὰ δίνει «διαταγές, γιὰ θέματα πὸν βρίσκονται ἔξω καὶ πέρα ἀπὸ τὸ σκοπὸ καὶ τὸ λειτούργημα τῆς πνευματικῆς πατρότητος.

Ἡ «πολιτεία» τῶν μοναχῶν περιλαμβάνει ἐπίσης καὶ τὴν ἀσκηση τῶν τριῶν **μοναχικῶν ἀρετῶν**, πὸν εἶ-

ναι ἡ Νηστεία, ἡ Ἀγρυπνία καὶ ἡ Προσευχή. Ἄς δοῦμε, στὴ συνέχεια, τὶς ἀνάλογες διαφορὲς ἀνάμεσα στὶς δύο «πολιτείες» καὶ ὡς πρὸς τὶς ἀρετὲς αὐτές.

α) Ἡ **Νηστεία**: Ἡ πρώτη μοναχική ἀρετή, ἡ **νηστεία**, σχετίζεται μὲ τὴν ὑπέροβαση τῆς ὕλης καί, εἰδικότερα, τῆς τροφῆς. Ἡ ὕλική τροφή εἶναι ὁ ὀμφάλιος λῶρος πὸν συνδέει τὸ σῶμα μας μὲ τὸν περιβάλλοντα ὕλικὸ κόσμο. Ὁ μοναχός, πὸν καλεῖται νὰ βιώσει τὴν ἀρχέγονη, προπρωτική κατάσταση τῆς ἀνθρώπινης φύσης, γνωρίζει ὅτι ἡ ὄρεξη τῆς ὕλης ὑπῆρξε ἡ αἰτία τῆς Πτώσεως: «*Ὡραῖος ἦν καὶ γλυκὺς εἰς βρώσιν ὁ ἐμὲ θανατώσας καρπός*» ἔλεγε ὁ ἅγιος Σάββας. Γνωρίζει ἐπίσης ὅτι τὸ ὕλικό, μεταπτωτικὸ σῶμα, πὸν ἀντικατέστησε τὴ θεοῦφαντη προπρωτικὴ στολή, σχηματίσθηκε μὲ τὴ βρώση τῆς ὕλικῆς τροφῆς.

Ὁ μοναχὸς λοιπὸν, «*ὁ οὐράνιος ἄνθρωπος καὶ ὁ ἐπίγειος ἄγγελος*», ὁ νοσταλγὸς αὐτὸς τοῦ Παραδείσου, νηστεύει, διότι θέλει νὰ διορθώσει «*τὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ τολμηθεῖσαν τῷ Ἀδὰμ ἀμαρτίαν*» (ΣΤ' Ὡρα). Ὁ μοναχὸς νηστεύει, ἐπίσης, γιὰ νὰ πραγματοποιήσει στὸ πρόσωπό του τὴν ὑπακοή τοῦ Νέου καὶ Δευτέρου Ἀδάμ, τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐνήστευσε ὄχι μόνον τὴν ὕλική τροφή, ἀλλὰ «*πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου τούτου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν*» (Ματθ. δ' 8). Ἡ νηστεία, ἐπομένως, γιὰ τὸ μοναχὸ εἶναι κατάσταση ζωῆς.

Γιὰ τὸν κοσμικὸ ὅμως χριστιανό, ἡ νηστεία ἔχει ἐντελῶς διαφορετικὸ σκοπὸ. Γιὰ τὸ λαϊκὸ χριστιανὸ ἡ νηστεία εἶναι ἓνα ἄθλημα. Ἐνα ἀκόμη ἀγώνισμα στὸ στίβο τοῦ χριστιανικοῦ ἀγώνα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ νηστεία, γιὰ τὸν κοσμικὸ χριστιανὸ ἔχει περιορισμένη διάρκεια καὶ εὐκαιριακὸ χαρακτήρα. Μὲ τὴ νηστεία του, ὁ χριστιανὸς συμμετέχει στὴ νηστεία τῶν μοναχῶν, στὸν κοινὸ ἀγώνα τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ κοσμικὸς χριστιανὸς καλεῖται νὰ συμμετέχει στὴ νηστεία τῶν μοναχῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὸν τρόπο πὸν μπορεῖ καὶ πὸν γιὰ τὸν καθένα ξεχωριστὰ καθορίζει ὁ πνευματικὸς του πατέρας.

β) Ἡ **Ἀγρυπνία**: Ἡ δεύτερη αὐτῆ μοναχική ἀρετὴ συνδέεται μὲ τὴν ἐπιθυμία τοῦ μοναχοῦ νὰ ὑπερβεῖ τὸν καθημερινὸ «μικρὸ θάνατο», τὸν ὕπνο. Ὁ ὕπνος εἶναι μιὰ κατάσταση καὶ λειτουργία τοῦ κόσμου τούτου. Συμβολίζει μάλιστα τὸ «μεγάλον ὕπνον», τὸ θάνατο, Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀγρυπνία εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πρώτες ἐπιλογὲς τοῦ ὀρθοδόξου μοναχοῦ. Ἀκόμη καὶ ὁ ἐλάχιστος ὕπνος του μοιάζει μὲ ἀγρυπνία, κατὰ τὸ βιβλικὸ λόγο: «*Εγὼ καθεύδω καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ*» (Ἀσμ. ε' 2). Μὲ τὴν ἀγρυπνία του ὁ μοναχὸς διαμαρτύρεται γιὰ τὴ νύχτα, γιὰ τὸ σκοτάδι, γιὰ τὸ θάνατο. Γι' αὐτὸ καὶ τὴ νύχτα, τὸ μεσονύκτιο, ὅταν

όλοι οί άνθρωποι κοιμούνται, ό μοναχός άγρυπνει. Όταν τó σκοτάδι και ό ύπνος θριαμβεύουν, οί μόνοι που άντιστέκονται και δέν ύποτάσσονται είναι οί μοναχοί. Όλη τή νύχτα τά κελλιά τών μοναχών είναι φωτισμένα. Όλη τή νύχτα τó Άγιον Όρος φλέγεται! Οί μοναχοί είναι τά μόνα πλάσματα που δέ συμβιβάζονται με τόν ύπνο². Μερικοί μάλιστα από αυτούς, στο παρελθόν, οί λεγόμενοι **Άκοίμητοι**, τόλμησαν άκόμη και τήν όλοσχερή ύπέρβαση του ύπνου, με τήν 24ωρη συνεχιζόμενη Θεία Λειτουργία χωρίς βέβαια νά τó κατορθώσουν όριστικά! Τό πείραμα όμως φανερώνει τόν πόθο τής ψυχής τους!

Ό κοσμικός χριστιανός, από τó άλλο μέρος, είναι δεμένος με τó κρεβάτι και τόν ύπνο. Τά παλαιότερα χρόνια, ή διαδικασία του παραδοσιακού γάμου προέβλεπε ειδική τελετή, παρουσία και του ιερέα, κατά τήν όποία άνταλλάσσονταν εύχές! Τό κρεβάτι και ό ύπνος συνδέονται με τήν «έν σαρκί» ζωή του κοσμικού χριστιανού, τήν άνάπαυση από τήν εργασία του, τή συζυγική σχέση και τήν τεκνογονία. Ό Κύριος έδωσε μιá πολύ γραφική εικόνα τής οικογένειας που κατακλίνεται, για τó νυχτερινό ύπνο: «*Η θύρα κέκλεισται και τά παιδιά μου μετ' έμου είς τήν κοίτη* (= στο κρεβάτι) *είσιν* (Λουκ. ια' 7).

γ) **Ή Προσευχή:** Ή τρίτη μοναχική άρετή, ή προσευχή, έχει άγγελικό και έρωτικό χαρακτήρα. Οί μοναχοί είναι «άγγελοι του Θεού» επί τής γής. Ζωή, άναπνοή, άνάπαυση και άπόλαυσή τους είναι ή συνεχής μνήμη και παρατεταμένη έπικοινωνία τους με τόν Τριαδικό Θεό. Ό άγιος Γρηγόριος ό Θεολόγος είπε τó περίφημο: «*μνημονεύτεον του Θεού μάλλον ή άναπνευστέον!* Οί μοναχοί είναι επίσης «έραστές του Θεού», «*τετρωμένοι άγάπης*» (Άσμα Άσμ. β' 5). Για τήν άγάπη του Χριστού έγκατέλειψαν τά πάντα. Και έξω και μακριά από τόν κόσμο, σαν άποδημητικά πουλιά, έχουν κάνει σκοπό τής ζωής τους νά βιώσουν όσο τó δυνατόν πληρέστερα τó θεϊκό έρωτά τους. Ό καθένας μόνος του, «έν τῷ κελλίῳ» και όλοι μαζί, σαν όδικά πτηνά «άδουν τή τρισαγίῳ και φρικτῇ μελωδία» (Άπολυτίκιον άγ. Χριστοφόρου).

Ή προσευχή, για τούς κοσμικούς χριστιανούς έχει σαφώς διαφορετικό χαρακτήρα. Οί χριστιανοί καλούνται νά τηροῦν τήν «αδιάλειπτη» (Α' Θεσσ. ε' 17) προσευχή και νά συμμετέχουν στη δημόσια θεία Λατρεία, ιδίως στη Θεία Λειτουργία τής Κυριακής. Τόσο όμως ή «αδιάλειπτη» (στιγμαία, άλλα συχνή) προσευχή όσο και ή έβδομαδιαία Θεία Λατρεία δέν καλύπτουν όλο τó διαθέσιμο χρόνο τών χριστιανών. Είναι πνευματικές ένασχολήσεις που πλαισιώνουν, άρωματίζουν και όμορφαίνουν τήν ύπαρξή τους, δέν

άποτελοῦν όμως τó κύριο περιεχόμενο τής καθημερινής ζωής τους. Διότι ή κλήση τών κοσμικών χριστιανών αναφέρεται και σε πλείστα όσα άλλα άντικείμενα, όπως αναφέραμε σε προηγούμενο άρθρο.

1. Ό όρος «πολιτεία», προέρχεται από τó ρήμα «πολιτεύω» και αναφέρεται στο βίο του πολίτη, στον τρόπο τής καθημερινής ζωής ένός ανθρώπου. Στην όρολογία του όρθοδόξου μοναχισμού, ό όρος «πολιτεία» αναφέρεται στον προσωπικό τρόπο ζωής τών μοναχών και ειδικότερα στον ιδιαίτερο και προσωπικό κανόνα ζωής του καθενός μοναχού ξεχωριστά. Τό στοιχείο αυτό που εκφράζει τó ελεύθερο πνεῦμα του όρθοδόξου μοναχισμού, χαρακτηρίζει ειδικότερα τούς πρώτους μοναχούς και άσκητές τής έρήμου, πριν από τήν εμφάνιση τών «Κοινοβίων»... Έτσι, βλέπομε, ότι οί άρχαίοι μοναχοί τής έρήμου διέφεραν μεταξύ τους, ως προς τήν «πολιτεία». Ίδου ένά χαρακτηριστικό παράδειγμα: Ό όσιος Μακάριος ό Αιγύπτιος «είσηλθέ ποτε έν τῷ Μοναστηρίῳ τών Ταβερνησιωτῶν, θέλων μαθεῖν έκάστου τήν αὐτῶν εργασίαν» και ως επέστη ή Τεσσαρακοστή, είδε **διαφόρους έν αὐτοῖς πολιτείας**. Ό μὲν ἦσθιεν έν έκάστῃ έσπέρα, ό δὲ διá δύο (ἡμερῶν), άλλος διá τριῶν, έτερος διá πέντε, άλλοι διá πάσης νυκτὸς έστῶτες, τή ἡμέρα είς τó έργον έκάθηντο» (Βλ. Μηναιό 19 Ίανουαρίου). Ό άγιος Ίωάννης τής Κλίμακος, γράφει: «οὐκ ένήστευσα, οὐκ ἠγρύπνησα, οὐκ έχαυμένησα (= κοιμήθηκα στο χῶμα), άλλ' έταπεινώθην φησί, και έσωσέ με συντόνας ό Κύριος» (Κλίμαξ, ΚΕ' ιδ'). Ό άγιος Συμεών ό Νέος Θεολόγος έλεγε: «Πολλοί μὲν τόν έρημικόν, άλλοι τόν μιγάδα, ἤγουν τόν κοινοβιακόν, έμακάρισαν βίον. Έτεροι δὲ τó προϊστασθαι του λαού, νουθετεῖν τε και διδάσκειν και συνιστάν έκκλησίας' έξ ὧν διάφοροι σωματικῶς τε και ψυχικῶς πεφύκασι διατρέφεσθαι. Έγώ δὲ οὐδέτερον τούτων του έτέρου προκρίναμι, οὐδὲ τόν μὲν επαίνου, τόν δὲ ψόγον άξιον είποιμι άν, άλλ' έν παντί και έν πᾶσιν έργοις και πράξεσιν ό διá Θεόν και κατὰ Θεόν βίος παραμακάριστος».

2. Ό όσιος Εὐστράτιος «λέγεται μηδέποτε ὑπτιον άκακλιθῆναι» (Βλ. Μηναιό 9 Ίανουαρίου).

ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ:

ΘΡΗΣΚΕΙΑ Ή ΕΠΙΣΤΗΜΗ;

Δύο Έπίκ. Καθηγητές τής Άστροφυσικής, οί Μάνος Δανέξης και Στράτος Θεοδοσίου άπευθύνονται «σ' εκείνους που άναζητοῦν στην Άστρολογία τή γαλήνη και ασφάλεια που τούς άρνεῖται ή κλονισμένη κοινωνία μας», για νά τούς πείσουν επιστημονικά «πόσο εύκολο είναι νά εξαπατηθοῦν ή νά χάσουν τήν ψυχική και συναισθηματική ισορροπία που τούς έχει άπομείνει» δίνοντας πίστη στους άστρολόγους. Στόν Πρόλογο τής μελέτης ή Άποστολική Διακονία δίνει τή θέση τής Εκκλησίας στο θέμα τής Άστρολογίας.

Έκδόσεις Άποστολικής Διακονίας

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

514. Γιατί ἡ ἀπόδοση τῆς ἑορτῆς τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου (29 Αὐγούστου) γίνεται τὴν ἀμέσως ἐπομένη ἡμέρα; (Ἐρώτηση π. Γ. Κ.).

Γενικῶς οἱ ἑορτῆς τῶν ἁγίων δὲν ἔχουν μεθεόρτια οὔτε ἡμέρα ἀποδόσεως τῆς ἑορτῆς. Ἐορτάζονται μόνο μία ἡμέρα, τὴν ἡμέρα τῆς μνήμης τοῦ ἑορταζομένου ἁγίου καὶ ἀποδίδονται, τρόπον τινά, αὐθημερόν. Προεόρτια καὶ μεθεόρτια, συνήθως ὀκταήμερα, καθὼς καὶ ἡμέρα ἀποδόσεως ἔχουν μόνο οἱ δεσποτικῆς καὶ θεομητορικῆς ἑορτῆς. Πολὺ ὀρθὰ δέ, γιατί με τὸν τρόπο αὐτὸ ἐξαίρεται ἡ ἰδιαίτερη σπουδαιότητα τῶν ἱερῶν γεγονότων, ποὺ κατ' αὐτὲς ἑορτάζονται, καὶ ἡ καιρία σημασία τους γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἔτσι διατηρεῖται ἡ ἐπιβαλλομένη θεολογικὴ ἰσορροπία στὸ ἑορτολόγιο. Ἄλλως θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος ὑπερεξάρσεως τῶν ἑορτῶν τῶν ἁγίων καὶ ἐξισώσεώς τους πρὸς τὰ ὑψηλὰ σωτηριολογικὰ θέματα τῶν ἑορτῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Θεοτόκου. Ἐξαίρεση γίνεται μόνο γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ποὺ λόγῳ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀποδίδεται αὐθημερόν. Παρὰ ταῦτα ἔχει μία στοιχειώδη προεόρτια καὶ μεθεόρτο κάλυψη, με τὰ προεόρτια κατὰ τὴν 24ῃ Μαρτίου καὶ τὴ συνάξη τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ κατὰ τὴν 26ῃ Μαρτίου, κυρίως δὲ με τὴν ψαλμωδία τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου — τοῦ κοντακίου τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου — κατὰ τὰ ἀπόδειπνα τῶν Παρασκευῶν καὶ κατὰ τὸ Σάββατο τῆς Ε' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

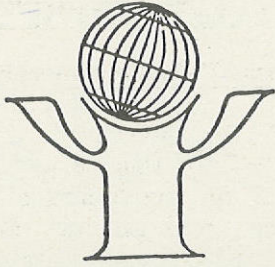
Κατὰ τὰ ἀνωτέρω δὲν θὰ περιέμενε κανεὶς ἡ μνήμη τοῦ τιμίου Προδρόμου νὰ ἔχει προεόρτια ἢ μεθεόρτια ἢ ἡμέρα ἀποδόσεως τῆς ἑορτῆς. Παρὰ ταῦτα ἔχει μία μεθεόρτο ἡμέρα. Καὶ ὄχι μόνο ἡ Ἀποτομὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ Γενέθλιον τοῦ Προδρόμου (24 Ἰουνίου). Ἴσως ὀφείλεται σὲ θεολογικοὺς λόγους. Ὁ τίμιος Πρόδρομος δικαιοῦται μιᾶς τέτοιας ἰδιαίτερης τιμῆς, ὡς ὁ «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων», κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου (Ματθ. ια' 11. Λουκ. ζ' 28). Τὸ πῶς πιθανὸ ὅμως εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ Στουδιτικὴ ἐπίδραση. Ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου ἐτιμᾶτο τὸ καθολικὸ τῆς Μονῆς τῶν Στουδίου καὶ ἀπὸ ἐκεῖ προέρχεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ διήμερος ἑορτασμός. Εἶναι γνωστὴ ἡ μεγάλη ἐπίδραση τῶν Στουδιτῶν στὴν τελικὴ διαμόρφωση τοῦ βυζαντινοῦ ἑορτολογίου.

Μιὰ ἄλλη ἐξαίρεση ἔχουμε στὴ μνήμη τοῦ με-

γαλομάρτυρος Δημητρίου (26 Ὀκτωβρίου). Τὰ μεθεόρτα τῆς, περιοριζόμενα καὶ ἐδῶ σὲ μία μὴν ἡμέρα, οἰκονομοῦνται με τὴν τοποθέτηση σ' αὐτὴ τῆς μνήμης τοῦ μάρτυρος Νέστορος (27 Ὀκτωβρίου), κατὰ πρωθύστερο ἱστορικὰ τρόπο. Κανονικὰ ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Νέστορος ἔπρεπε νὰ προηγείται. Στὸ Μηναῖο ἔπεται, διατηροῦνται δὲ στὴν ἀκολουθία τὸ ἀπολυτίκιο καὶ πολλὰ τροπάρια τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Εἶναι δηλαδὴ ἓνα εἶδος μεθεόρτου ἡμέρας κατὰ τὸν τύπο τῆς συνάξεως τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τὴν ἐπομένη τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἔτσι, ἀπὸ ἐπίδραση τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ τιμὴ τοῦ μεγάλου πολιούχου τῆς, προσαρμοσμένη στὰ οἰκουμηνικὰ δεδομένα, διατηρήθηκε στὸ ἑορτολόγιο ὡς διήμερος ἑορτὴ. Στὴ Θεσσαλονικὴ ἤδη ἀπὸ τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἦταν τριήμερος, περιβαλλομένη με μία «προεόρτιον» καὶ μία «μεθεόρτον ἑορτήν», ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ τρία κοντάκια Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, ποὺ εἰδικὰ γράφηκαν γιὰ τὸν τριήμερο ἑορτασμὸ τοῦ ἁγίου στὴ Θεσσαλονικὴ. Περὶ τὸ τέλος τῆς βυζαντινῆς περιόδου ὁ ἑορτασμός εἶχε γίνῃ δεκαπενθήμερος κατὰ μίμηση τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Μεγάλης καὶ Διακαινησίμου ἑβδομάδος. Ἦταν μιὰ μοναδικὴ ἐξαίρεση, ποὺ τελικὰ ἔδωσε τὴ θέση τῆς στὸν διήμερο ἑορτασμὸ, ὅπως διασώθηκε στὰ Μηναῖα καὶ γιὰ τὶς δύο ἑορτῆς τοῦ Προδρόμου, ποὺ ἀναφέρεται ἡ ἐρώτηση.

Τέλος, διήμερος εἶναι καὶ ὁ ἑορτασμός τῆς μνήμης τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου (29 Ἰουνίου), με μεθεόρτο ἡμέρα τὴν συνάξη τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (30 Ἰουνίου). Κατ' αὐτὴ, ἐκτὸς τοῦ κανόνος καὶ τῶν τροπαρίων τῶν δώδεκα, ψάλλονται πάλι καὶ τροπάρια τῶν κορυφαίων, ὅπως καὶ στίς ἄλλες περιπτώσεις ποὺ μνημονεύσαμε.

Σὲ ἄλλο λόγο ὀφείλεται ἡ ὑπαρξὴ διπλοῦ ἑσπερινοῦ στὴ μνήμη τῆς Α' καὶ Β' εὐρέσεως τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου (24 Φεβρουαρίου) καὶ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα μαρτύρων (9 Μαρτίου). Στὰ ἀντίστοιχα Μηναῖα κατὰ τὶς ἡμέρες αὐτῆς προβλέπεται διπλὸς ἑσπερινός, ὄχι τὴν παραμονή, ἀλλὰ τὴν ἡμέρα τῶν ἀνωτέρω ἑορτῶν. Ἡ 25ῃ δηλαδὴ Φεβρουαρίου καὶ ἡ 10ῃ Μαρτίου ἔχουν δύο ἑσπερινούς, ἓνα τοῦ Προδρόμου καὶ ἓνα τοῦ ἁγίου Ταρασίου στὴν πρώτη περίπτωση, καὶ ἓνα τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα καὶ ἓνα τοῦ ἁγίου Κοδράτου στὴν δευτέρα. Δὲν πρόκειται γιὰ με-

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΠΙΣΤΙΑΣ*

Τοῦ κ. ANTOINE VERGOTE, Ὁμοτ. Καθηγ. τῆς Ψυχολογίας
τῆς Θρησκείας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λουβραίν (Βέλγιο)

Κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ πρῶτο ἐπίπεδο αὐθόρμητης ἀντίθεσης στὴν πίστη τοῦ χριστιανικοῦ Πιστεύω, ὑπάρχει μίᾱ πιὸ κρυφὴ ἀντίσταση, τὴν ὁποία δὲν ἐπισημαίνουν οἱ κοινωνιολογικὲς ἔρευνες πού ὅμως ἐκδηλώνεται ὅταν ἔχει ἤδη προηγηθεῖ μίᾱ κάποια ἐργασία διασάφησης: εἶναι ἡ δυσφορία πού αἰσθάνεται κανεὶς νὰ ἐγκαταλείψει τὸν ἔλεγχο πάνω στὸ βαθύτερο νόημα καὶ στὸν τελικὸ περιορισμὸ τῆς προσωπικῆς του ὑπαρξῆς. Τὸ νὰ πιστέψεις στὸ Θεὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σημαίνει νὰ δοθεῖς μέσα ἀπὸ μίᾱ πράξη ἐμπιστοσύνης. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἀκαθόριστη θρησκευτικότητα καὶ στὴν καθορισμένη πίστη. Ὁ ἄπιστος πού λέει ὅτι θρησκευεῖται ἐπειδὴ ἔχει τὴν ἐμπειρία ἐνὸς θείου μυστηρίου τοῦ κόσμου διατηρεῖ ἀκόμα τὸν ἔλεγχο πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἐμπειρία. Ἡ πίστη ὅμως σημαίνει: νὰ ἐμπιστευθεῖς τὸν ἑαυτό σου σ' ἓνα προσωπικὸ Ἐτερον, κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα. Πιστεύω θὰ πεῖ νὰ ὁμολογήσεις ὅτι εἶσαι ἓνα ριζικὰ ἀνεπαρκὲς ὄν, θὰ πεῖ νὰ ἀρνηθεῖς τὴν ἐπάρκεια, θὰ πεῖ νὰ ἀναγνωρίσεις ὅτι ὁ Θεὸς κατέχει τὴν κυρίαρχη θέση σὲ σχέση μὲ τὴν ὑπαρξή. Ὁ πιστὸς ὁ ὁποῖος, λόγῳ τῆς παιδείας

τοῦ καὶ τοῦ πολιτισμικοῦ καὶ κοινωνικοῦ του περιγυρου, εἶναι στερεῶς ριζωμένος στὴν πίστη του, δὲν βιώνει, ἀναμφίβολα, ὅλα αὐτὰ παρὰ σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις: ὅταν τὸν χτυπᾷ ἐξαίφνης τὸ πένθος ἐνὸς ἀγαπημένου ἢ μίᾱ σοβαρὴ ἀρρώστια' πιὸ σκληρὰ ἀκόμα ὅταν τὸν διώκουν γιὰ τὴν πίστη του. Μὰ ὁ ἄπιστος πού βρίσκεται ἐκτὸς καὶ πού προβληματίζεται λίγο - πολὺ σοβαρὰ γύρω ἀπὸ τὴν πίστη, προκαλοῦμενος ἐν προκειμένῳ ἀπὸ μελέτες, συζητήσεις ἢ ἀπὸ ψυχολογικὲς ἔρευνες βάθους, αἰσθάνεται ξεκάθαρα τὴν ψυχολογικὴ σύγκρουση πού μόλις περιγράψαμε.

2.3. Ἀπόρριψη αὐτοῦ πού βιώνεται ὡς παιδισμός.

«Δὲν ἔχω ἀνάγκη θρησκείας», εἶναι φράση μὲ τὴν ὁποία οἱ ἄπιστοι ἐξηγοῦν καὶ δικαιώνουν κατὰ κανόνα τὴ στάση τους. Ἐκ νέου, ὡς ψυχολόγος δὲ θέτω ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν εἰλικρίνεια τῆς ἀπάντησης αὐτῶν τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ κρίνω ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἐρμηνεύσουμε.

Τί θὰ πεῖ: θρησκεία πού τὴν ἔχω ἀνάγκη; Εἶναι φονκτιοναλιστικὴ θρησκεία, θρησκεία πού ὀρίζεται ἀπὸ τὰ ὅσα κάνει γιὰ τὶς ἀνθρώπινες ἀνάγκες. Γιὰ νὰ τὸ ποῦμε μ' ἓνα διαφορετικὸ ἀκόμα τρόπο: εἶναι θρησκεία τῆς ὁποίας τὸ νόημα συνίσταται στὸ νὰ εἶναι χρήσιμη στὶς προσπάθειες ἐκεῖνες πού θεωρεῖ ὁ ἄνθρωπος ὅτι εἶναι οἱ ἐν τῷ κόσμῳ προσπάθειες τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ σκέψη μου πάει στὶς ἀκόλουθες προσπάθειες: νὰ κρατηθεῖ στὴ ζωὴ καὶ νὰ ἐξασφαλίσει ἓνα ἐπίπεδο ἐπαρκῶς εὐμάρειας' νὰ διαφυλάξει ἢ νὰ ἀνακτήσει τὴν ὑγεία' νὰ διάγει βίον φιλόφρονος ἠθικότητας' νὰ δέχεται τὸ εὐθραυστο τοῦ σώματος καὶ τὸ γῆρας' νὰ δέχεται τελικὰ τὸ θάνατο' νὰ εἶναι θαρραλέος στὶς δοκιμασίες καὶ νὰ ἀνθίσταται ἔτσι στὸν πειρασμὸ τῆς αὐτοκτονίας. Μὲ μίᾱ λέξη: ὅ,τι εἶναι καθαρὰ ἀνθρώπινο. Τὰ ἄτομα πού ἀπαντοῦν ὅτι δὲν ἔχουν ἀνάγκη θρησκείας, ἀποδίδουν λοιπὸν οὐσιαστικὰ στὴν θρησκεία τὴν ὑποχρέωση νὰ καλύψει τὴν ἔλλειψη ἰκανότητας νὰ ἐκπληρώσουν αὐτὸ πού ἓνα ὄριμο ἄτομο ὀφείλει κανονικὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐκπληρώσει ἀπὸ μόνο του μὲ τὴν τεχνικὴ (ιατρικὴ, ἀγροτικὴ) καὶ μὲ τὴν ἠθικὴ μόρφωση. Λέγοντας: «δὲν ἔχω ἀνάγκη θρησκείας», ἐννοοῦν λοιπὸν ὅτι τὸ νὰ εἶσαι θρησκός αὐτὸ σημαίνει ψυχολογικὴ παιδικότητα. Σκέπτονται λοιπὸν: ἡ θρησκεία εἶναι καλὴ γιὰ ὁ-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 99 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

θεορτα, ἀλλὰ γιὰ πρόβλεψη τελέσεως Προηγιασμένης, λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ ἄγιοι αὐτοί, Προδρόμος καὶ Τεσσαράκοντα, ἐορτάζοντο κατ' ἐξαίρεση κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τεσσαρακοστῆς. Παρόμοια, ὄχι ὅμως ἀκριβῶς ἢ ἴδια, εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ ἐσπερινοῦ τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὄχι τῆς παραμονῆς ἀλλὰ τῆς ἰδίας ἡμέρας τῆς ἐορτῆς. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τάξη, καὶ κατὰ τὴν ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐτελεῖτο Προηγιασμένη, γι' αὐτὸ καὶ κατ' αὐτόν, ἐνῷ ἡ ἐορτὴ ἀποδίδεται αὐθημερόν, προβλέπονται τροπάρια τῆς ἐορτῆς καὶ μάλιστα δύο ἀναγνώσματα (τῆς Ἐξόδου καὶ Παροιμιῶν), εἰδικὰ ἐπιλεγόμενα γιὰ τὸ θέμα τῆς ἡμέρας. Ὁ ἐσπερινὸς ὅμως αὐτὸς κατὰ τὴν νεωτέρα τάξη ἔχει ἐνσωματωθεῖ στὴν ἀκολουθία τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, τοῦ ὁποῖου ἡ σύναξη τὴν 26ῆ Μαρτίου ἐπέχει, ὅπως εἴπαμε, θέση μεθεόρτων τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

σους είναι αδύνατοι, όπως είναι τὰ παιδιά. Ἡ θρησκεία ἔχει παιδαγωγική λειτουργία καὶ τὸ παιδί τὴ χρειάζεται, σκέπτονται, γιατί πρέπει νὰ αισθάνεται βοηθούμενο καὶ προστατευόμενο ἀπὸ ἕνα παντοδύναμο πατέρα καὶ μία οὐράνια μητέρα. Ἔτσι βλέπουμε συνεχῶς ἀπίστους νὰ ἐμπιστεύονται τὰ παιδιά τους στὴν ἐνορία ἢ στὴν ἰδιωτική χριστιανική ἐκπαίδευση γιὰ νὰ τοὺς δώσουν θρησκευτική παιδεία.

Σ' αὐτὴ τὴ συνάφεια, θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναλύσουμε ἕνα ἀπ' τὰ βιβλία πὸν ἀφιέρωσε ὁ Freud στὴ θρησκεία, ἐκεῖνο στὸ ὁποῖο ἔδωσε τὸ χαρακτηριστικό τίτλο: **Τὸ μέλλον μᾶς αὐταπάτης.** Ὅποιος ἔχει μία κάπως σοβαρὴ πληροφόρηση γιὰ τὴ θρησκεία θὰ βρεῖ τὸ μικρὸ αὐτὸ βιβλίο ἐπιφανειακό. Εἶναι ὡστόσο ἕνα βιβλίο πὸν γνώρισε στὴν ἀρχὴ μεγάλη δημοτικότητα. Ὁ Freud ἀναπτύσσει ἐκεῖ μέσα τὴν ἄποψη, ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι αὐταπάτη πὸν δημιουργήθηκε ἀπὸ ἐπιθυμίες καὶ ἀπὸ παιδικὲς παραστάσεις. Ὁ Θεὸς - Πατέρας εἶναι ἡ μεγεθυμένη καὶ ἐξιδανικευμένη εἰκόνα τοῦ πατέρα, ὅπως τὸν βλέπει τὸ παιδί. Διατηρώντας αὐτὴ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ - Πατέρα, ἡ θρησκεία παρέχει ἕνα βαθὺ αἶσθημα ἀσφαλείας στὴ ζωὴ. Πράγματι, μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχει πάντα ἕνας παντοδύναμος πατέρας, πὸν θὰ μᾶς ἔσωζε ἀπ' τὴν ὀδύνη καὶ τὴν ἀρώστια, πὸν θὰ ἔκανε τὸ χωροφύλακα καὶ θὰ τιμωροῦσε τοὺς κακοποιούς. Αὐτὸ εἶναι πὸν ὀνομάζω: θρησκεία τῶν ἀνθρώπων ἀναγκῶν.

Στὸ τελευταῖο συνέδριο τῶν εὐρωπαϊκῶν ψυχολόγων τῆς θρησκείας, μία ἀπὸ τὶς συχνὰ χρησιμοποιούμενες ἔννοιες ἦταν ἡ ἔννοια τῆς θρησκευτικῆς ὀριμότητας, στὰ ἀγγλικά *mature religion*. Πρὸς μεγάλη μου ἐκπληξη, ἡ ἔννοια αὐτὴ δὲν θεμελιώθηκε ποτὲ πᾶνω σὲ θεωρητικὰ ἐρείσματα. Ἦταν γιὰ πολλοὺς ψυχολόγους ἔννοια μὲ προφανῆ σημασία καὶ ἔννοια ἐκπροσωποῦσα ἕνα ἀναμφίλεκτο κανόνα ἀξιολόγησης τῶν θρησκευτικῶν καὶ πίστεως. Ἔτσι, στὴ διάκριση πολλαπλῶν παρεμβάσεων, ἡ θρησκευτικὴ ὀριμότητα ἀντιπαραβλήθηκε μερικὲς φορὲς πρὸς τὴν πίστη σὲ προσωπικὸ Θεό, ἄλλοτε πρὸς τὴν πίστη στὴν ἀνάσταση καὶ ἄλλοτε πάλι πρὸς τὴν ἐμπιστοσύνη στὶς ἱκετήριες προσευχὲς κ.λπ. Ἡ χρῆση τοῦ ὄρου «ὀριμότητα» εἶχε τόσο λίγο γίνε ἀντικείμενο στοχασμοῦ, εἶχε τόσο λίγο δουλεῦτε ψυχολογικά, ἦταν τόσο δογματικὴ μὲ ψυχολογικὴ ἔννοια, ὥστε στὸ τέλος τοὺς εἶπα πὸς αὐτὸς ὁ ὄρος ἀπέβη ἢ ἱερὴ ἀγελάδα γιὰ κάποιους ψυχολόγους τῆς θρησκείας χωρὶς θρησκεία. Ὑπονοοῦνταν πράγματι πάντα ὅτι τὸ «ὀριμότητα» ἀντιτίθεται στὸ «παιδικὸ» (παιδιάστικο). Ἡ χρῆση τοῦ ὄρου τῆς ὀριμότητας ἔχει λοιπὸν σημασία διὰ τὸν φόβον τοῦ παιδισμοῦ στὸ χῶρο τῆς θρησκείας.

Αὐτὸς ὁ φόβος εἶναι ἀπόλυτα χαρακτηριστικὸς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Δὲν ὑπάρχει στὸν ἴδιο βαθμὸ στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, ὅπου ἀναγνωρίζουν στὴ

θρησκεία μία σημαντικὴ θέση στὸ χῶρο τῆς διανοήσης καὶ στὴν σφαῖρα τῆς δημόσιας ζωῆς. Αὐτὸς ὁ φόβος τοῦ παιδισμοῦ ἐκφράζεται φυσικὰ μέσα ἀπὸ τὴ συλλογικὴ ἱστορία καὶ τὴν ἱστορία τῶν ἀτόμων. Στους πολιτισμοὺς οἱ ὁποῖοι προηγοῦνται τοῦ κριτικοῦ πνεύματος, πὸν διαμορφώθηκε ἀπὸ τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες καὶ τὶς ἐπιστῆμες τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ἄτομα πιστεύουν πὸν εὐκόλα στὰ δογματικὰ γεγονότα πὸν προτείνει ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ὅπως στὴν παρουσία τῆς Θεῆς Προνοίας πὸν παρεμβαίνει στὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ πὸν ἐνεργεῖ στὴν διαμόρφωση τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο τὸ παιδί, πρὶν τὴ διαμόρφωση τῆς ἐνεργητικῆς καὶ κριτικῆς σκέψης, γύρω στὰ 11 μὲ 12 χρόνια, δὲν δυσπιστεῖ ὡς πρὸς τὴ θρησκεία. Ἡ συλλογικὴ καὶ ἀτομικὴ ἱστορία καταλείπουν ἔτσι τὴ θύμιση μᾶς ἀφελοῦς προδιάθεσης πὸν ἔχουμε νὰ πιστεύουμε σὲ ὑπερφυσικὲς ἐνέργειες. Μέσω αὐτῆς τῆς θύμισης, ἡ χριστιανικὴ πίστη συνδέθηκε μὲ τὴν παιδικὴ πίστη.

Βέβαια, ὁ ὄριμος καὶ πληροφορημένος πιστὸς ξέρει νὰ κάνει τὶς δέουσες διακρίσεις. Σύμφωνα ὅμως μὲ τὶς παρατηρήσεις μου, ἡ ἐφηβεία καὶ ἡ νεανικὴ ἡλικία, συνδέονται σχεδὸν πάντα μὲ μία ἐποχὴ κρίσεως στὸν τομέα τῆς πίστεως, κρίσεως ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ διανυθεῖ καὶ ἡ ὁποῖα καταλήγει εἴτε σὲ μία πὸν βέβαιη πίστη, εἴτε σὲ μία ἀπιστία, πρόσκαιρη ἢ ὀριστική. Δὲν εἶναι ἐν τούτοις τυχαῖο ὅτι ἡ ἐφηβεία παρ' ἡμῶν, εἶναι ἡ ἡλικία κατὰ τὴν ὁποῖα ἕνας πολὺ μεγάλος ἀριθμὸς νέων ἀναθρεμμένων χριστιανικὰ ἐγκαταλείπει τὴ θρησκευτικὴ πρακτικὴ καὶ συχνὰ καὶ αὐτὴ τὴν πίστη.

2.4. *Φόβος καὶ ἄρνηση τῆς ναρκισσοειδοῦς αὐταπάτης.*

Παίρνω τὸν ὄρο τοῦ ναρκισσοειδοῦς μὲ τὴν ἔννοια πὸν τοῦ ἔδωσε ὁ Freud, ἀπληχώντας τὸν ἑλληνικὸ μῦθο πὸν φυσικὰ γνωρίζετε. Ἡ θέση τοῦ Freud εἶναι οὐσιαστικὰ ἢ ἀκόλουθη: κάποια στιγμή ἢ ψυχολογικὴ ζωὴ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, πὸν συγκροτεῖται ἀπὸ διάσπαρτα συναισθήματα καὶ διάσπαρτες ἀντιδράσεις, ἐνοποιεῖται «μέσω μᾶς καινούργιας ψυχικῆς ἐνέργειας», τῆς ἐνέργειας τοῦ παιδιοῦ πὸν παίρνει τὸν ἑαυτὸ του ὡς ἀντικείμενο ἀγάπης. Τὸ παιδί γίνεται τότε ἕνα ἐγὼ τὸ ὁποῖο αὐτοσυνειδητοποιεῖται ὡς ἐγὼ στὸ γεγονὸς τῆς αὐτοαγάπης του. Ὄφειλουμε βέβαια νὰ προσθέσουμε: εἰς ἀπάντηση τῆς ἀγάπης πὸν νοιώθει νὰ τοῦ ἐκδηλώνουν οἱ γονεῖς. Ἔτσι ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας ἢ ὁ ναρκισσοειδοῦς, δὲν εἶναι γιὰ τὸ Freud ψυχικὴ ἀσθένεια, ἀλλὰ διαδικασία συστατικὴ τοῦ προσώπου καὶ διαδικασία ἢ ὁποῖα παραμένει θεμελιακὴ γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ προσώπου ὡς ὑποκειμένου, ὡς ἐγὼ. Μπορῶ νὰ ὑπενθυμίσω ἐδῶ τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου: «ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» τὸ «ὡς σεαυτὸν» ἀπηχεῖ ἕνα ὑγιὲ ναρκισσοειδοῦς.

(Συνεχίζεται)

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

ΚΑΥΧΗΜΑ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ

Μικρό άνθολόγιο

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ο ΑΛΛΟΣ ΜΑΣ ΔΡΟΜΟΣ: ΣΤΑΥΡΙΚΟΣ

Ἵ Σταυρὸς τελικὰ εἶναι τὸ πτυχίο στὶς ἐξετάσεις μας, στὸ μάθημα τῆς ὑπομονῆς. Τὸν φέρουμε ὑποφέροντας κι ἀγωνιώντας· δίχως ντροπὴ καὶ ὄνειδος. Μὲ τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὸ ἦθος τοῦ ὄντως Σταυροφόρου ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἰσταυρωμένου ποὺ ζεῖ μέσα μας.

Παραπέρα οἱ κραυγὲς τοῦ πλήθους, οἱ λοιδορίες καὶ περιπαικτικὲς ἐκτιμήσεις, ποὺ συνιστοῦν τὴ μερίδα τῶν ἐντυπωσιακὰ «ἐξυπνων» καὶ φυσικὰ τῶν «καπάτσων» τοῦ αἰῶνα μας.

...Καὶ μόνο στὴ γωνιὰ τὸ πρόσωπο τῆς Μάνας συσπασμένο καὶ νοτισμένο ἀπ' τοὺς λυγμοὺς ἀπομένει νὰ μᾶς κοιτάζει συμπονετικά, καθάρια, δίνοντάς μας ἔτσι τὴν ἐντύπωση, ὅτι μόνο γι' αὐτήν, γιὰ τὸ χατήρι τῆς, θὰ πρέπει νὰ συνεχίσουμε: Μὲ μόνη σκιά, στὴν ἀύχμηρὴ καὶ καυτερὴ ἔρημο, τὴ Σκιά τοῦ Σταυροῦ.

Πίσω μας οἱ φωνῆς κι οἱ γέλωτες, ὄλο κι ἐξασθενίζουν. Ἐνῶ παραπέρα ἀρχίζουν ἄλλες.

Ἄς τὶς περάσουμε κι αὐτές. Ἡ Μάνα μας, ἡ Ἐκκλησία, στὴν ἄλλη γωνιὰ θὰ μᾶς περιμένει καὶ μὲ τὸν τρόπο τῆς θὰ μᾶς παρηγορεῖ.

π. Κ. Ν. Καλλιανὸς
(Χριστούγεννα 93).

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΟΥ

Μανούλα!

Πρὶν σοῦ στείλει ὁ Θεὸς τὸ σταυρό σου,
τὸν παρατήρησε ἐπισταμένα μὲ τὰ πάνσοφα μάτια
Του.

Τὸν ἐξέτασε μὲ τὴ θεία λογικὴ Του.
Τὸν ἔλεγε μὲ τὴ σάφρονα δικαιοσύνη Του.
Τὸν θέριεψε μέσα στὴ γεμάτη ἀγάπη καρδιά Του.
Τὸν ζύγισε καλὰ μὲ τὰ θεία χέρια Του μὴ τυχὸν πέσει ἓνα χιλιοστὸ πιὸ μεγάλος, ἓνα χιλιόγραμμο πιὸ βαρύτες.

Ἵστερα
Τὸν εὐλόγησε μὲ τὸ ἅγιο ὄνομά Του
Τὸν μύρωσε μὲ τὴ χάρι Του

τὸν εὐωδίασε μὲ τὴν παρηγοριὰ Του
καὶ μετὰ
ἀφοῦ τὸν ξανακοίταξε ἄλλη μιὰ φορὰ ὑπολογίζοντας
τὸ θάρρος σου
ἐπέτρεψε νὰ σοῦ σταλεῖ σὰ θεϊκὸς χαιρετισμὸς ἀπὸ
τὸν οὐρανὸ
καὶ σὰν ἐλεημοσύνη τῆς λυτρωτικῆς ἀγάπης Του.

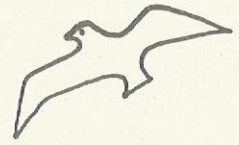
Μαρία Γουμενοπούλου
(1985)

Ο ΠΑΤΕΡΟΥΛΗΣ

Πότε μ' ἓνα δραπάνι στὸ χέρι, πότε τὸ τσαπὶ στὸν ὤμο κατέβαινε γοργὰ ἄλλοτε πρὸς τὴν ρεματιά, ἄλλοτε πρὸς τὴ δεξαμενὴ ἢ τὴ ραχοῦλα.

— Σήμερα ποῦ θὰ εἶστε γέροντα;
— Τί ὥρα θὰ βαρέσει ἡ καμπάνα ἐσπερινό;

Σε δρόμους ποιμαντικής διακονίας

Ήταν απ' τις συνηθισμένες ερωτήσεις πού κάναμε στον ιερέα του χωριού μας. Πατέρας έτρεχε παντού. Σ' όποιον μάθαινε ότι αναγκευόταν. Μπορούσες να τον δεις μές στο λιοπούρι να θερίζει, ή θεριστική μηχανή ήταν πολυτέλεια για την όρεινή μας γη, να κουβαλάει τον καρπό με τα μουλάρια ως τη ραχούλα,

Ο παπα-Χρήστος, ακούραστος εργάτης.

να σκάβει τη γη, να ποτίζει τα λαχανικά. Σήμερα εδώ, αύριο εκεί, λές κι όλη ή γη του μικρού χωριού μας ήταν δική του. Πατέρας στοργικός πού κοιτάζει, ποιο απ' τα παιδιά του τον χρειάζεται περισσότερο.

Ο παπα - Χρήστος, ακούραστος εργάτης, έτρεχε παντού μέσα στη μικρή μας κοινωνία. Πάντων δούλος... των άρρώστων, των όρφανών, των πτωχών... Πότε μάθαινε τις ανάγκες του καθενός...

«Τίς άσθενεί και ούκ άσθενώ...». Ήταν το αντίδοτο του πόνου. Ή μικρή μας κοινωνία τον έμπιστευόταν και τον συμβουλευόταν. Άκούραστος. Μέρη κουβαλούσε ξύλα από το δάσος όχι μόνο γι' αυτόν, μα για τους άνήμπορους γερόντους... Κάθε δυσκολία των χωρικών, κάθε πίκρα γινόταν και δική του υπόθεση. Ήταν ό οικείος κάθε οικογένειας. Το άλογο του Θεού, κατά τον Βιργιλ Γκεωργίου, πάνω στο όποιο καβαλίκευε ό Θεός για να προφθάσει τις ανάγκες των ανθρώπων.

Τον θυμάμαι καλά - ήμουν μικρή - ένα καλοκαιράκι άνεβασμένο στη σκεπή του φτωχικού της Δημήτρινας. Πόσο παράξενη μου είχε φανεί ή εικόνα. Με το ράσο διπλωμένο προς τα πάνω, πιασμένο στη ζώνη, να διορθώνει τα κεραμίδια πού έσταζαν το χειμώνα. Κι άλλη φορά θυμάμαι τη μητέρα να διηγείται διάφορα περιστατικά, πώς ξαγρυπνούσε νύχτες ολάκερες στα προσκέφαλα των άρρώστων. Όρεινή, ξε-

χασμένη γη. Ούτε αυτοκίνητο, ούτε τηλέφωνο, πολύ περισσότερο γιατρός.

Μόνο τ' απόγιομα απόσταινε απ' τον κάματο της μέρας στους έσπερινούς ύμνους. Όταν ό ήλιος κατέβαινε ολόχρυσος δίσκος πέρα κατά τη δύση και οι καρδιές μας φτερούγιζαν μπρός στο μεγαλείο του δημιουργού. Τότε έφερνε στα πόδια της Παναγιάς και του Χριστού πλούσιες τις ευεργεσίες προς το ποιμνίο του. Πάντων δούλος. Θυμίαμα στις εικόνες των άγιών τα έργα του. Μετά τους έσπερινούς έμπαινε στα παιχνίδια μας, στον περίβολο της έκκλησίας, και τον νιώθαμε πιότερο δικό μας, καταδικό μας, ήταν ό πατερούλης της μικρής κοινωνίας μας.

Καμιά φορά τον φτάναμε τα βραδάκια ως έξω απ' το σπίτι του. Όλο το παιδομάνι... Μπλεκόμεσταν μέσα στα έγγονια του κι οι κάμαρες του σπιτιού αντιλαλούσαν απ' τις φωνές και τα τραγούδια μας. Μας είχε δώσει μια καμαρούλα στο υπόγειο και παίζαμε θέατρο. Οι γλάστρες με τα βασιλικά, τις όρτανσίες, τις ντάλιες γίνονταν το καταφύγιο μας, το παλάτι μας. Ή πρεσβυτέρα, φιλάσθενη, έβγαζε πού και πού το κεφάλι της απ' το παράθυρο της κάμαρης της και μάς κοιτούσε από φόβο μη της χαλάσουμε τα λουλουδικά, μα δέν μιλούσε.

Ο παπα - Χρήστος ήταν ό πατέρας μας.

Σταυρούλα Κάτσου - Καντάνη
(Χειμώνας - Άνοιξη 1992).

«ΧΑΙΡΕ ΝΥΜΦΗ, ΑΝΥΜΦΕΥΤΕ»

Ο Άκάθιστος Ύμνος, τό σπάνιο αυτό σέ δύναμη και όμορφιά κομμάτι της έκκλησιαστικής μας ποιήσης σέ σχολιασμό θεολογικό και πρωτότυπο, από τον δόκιμο συγγραφέα και τ. καθηγητή του Πανεπ. Άθηνών Άνδρέα Θεοδώρου.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΗΣ Θ. ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΠΟΛΕΙΠΝΟΥ

Σέ ένα ιδιαίτερα φροντισμένο τευχίδιο περιέχονται οι δύο αυτές Άκολουθίες για χρήση των χριστιανών πού θέλουν ένα βοήθημα για την καλύτερη συμμετοχή τους στο άγιαστικό Μυστήριο της Θ. Μεταλήψεως.

Έκδόσεις Άποστολικής Διακονίας

Οί κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας

2. Οἱ θέσεις τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ Ὑπουργείου γιὰ τὴ Νεότητα*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλοσ.

Ἡ ἐξέταση τοῦ θέματος θὰ συνεχισθεῖ στὸ ἀνώτατο ἐπίπεδο συνεργασίας τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργείων γιὰ τὴ Νεότητα. Συμφωνῶ μαζί σας, ὅτι ὑφίστανται ἕνας κίνδυνος, ἂν στὴν περιοχὴ σχολεῖο, ἢ, μὲ τὴν εὐρύτερη ἔννοια, στὴν περιοχὴ ἐκπαίδευση, δημιουργοῦνται δυνατότητες, ὥστε κάποιοι δάσκαλοι, ποὺ ἀνήκουν σὲ μιὰ τέτοια ομάδα νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ πλαίσια τῆς διδασκαλίας στὰ σχολεῖα γιὰ νὰ διαδώσουν καὶ δοξασίες τῶν ομάδων τους· αὐτὸ τὸ θεωρῶ ὡς ἕνα κίνδυνο. Σ' αὐτὴ τὴ περίπτωση, ἂν αὐτὸ γίνεῖ γνωστὸ, πρέπει νὰ πάρει κανεὶς μέτρα ἐναντίον αὐτῆς τῆς καταστάσεως.

Ἐρώτηση: Γιὰ τὴν προληπτικὴ πληροφόρηση τῶν παιδιῶν ποῦ γίνεται στὰ πλαίσια τοῦ σχολικοῦ προγράμματος, ἔχετε εἰδικὰ κείμενα;

Reinke: Αὐτὸ εἶναι ἀρμοδιότητα τῶν Ὑπουργῶν Πολιτισμοῦ. Δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ σὲ ποιά μορφή θὰ προσφερθεῖ αὐτὴ ἡ ὕλη στοὺς μαθητές, ἀπὸ πλευρᾶς διδακτικῆς μεθόδου. Ἀλλὰ εἶμαι βέβαιος πὼς σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, μερικὰ πράγματα, χρειάζονται καλυτέρευση. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν κάθε δάσκαλο, ἂν πρέπει νὰ προσφερθεῖ αὐτὴ ἡ ὕλη καὶ μὲ ποιὸ τρόπο θὰ τὸ κάνει αὐτό.

Πιστεύω πὼς ὑπάρχουν σίγουρα βασικοὶ κανόνες, ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ προσέχει. Ἀλλὰ μὲ βάση τὰ ἐρωτήματα ποὺ παίρνω ἀπὸ δασκάλους, οἱ ὁποῖοι παραγγέλλουν ἐνημερωτικὸ ὕλικό γιὰ ὁλόκληρες τάξεις, ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι, προφανῶς, στὴν περιοχὴ τοῦ σχολεῖο, ἀπαιτεῖται καλύτερη πληροφόρηση καὶ καλύτερο ὕλικό, προσαρμοσμένο στὶς ἀνάγκες τῶν μαθητῶν.

ιβ) Κίνδυνοι γιὰ τὴν υγεία

Ἐρώτηση: Γνωρίζετε πὼς οἱ λεγόμενες ψυχολατρεῖες δραστηριοποιοῦνται ἰδιαίτερα στὸ χῶρο τῆς υγείας. Θὰ λέγατε, ὅτι ἐδῶ ἔχουμε ἄλλο κίνδυνο; Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση τί κάνατε γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσετε αὐτὸ τὸν κίνδυνο;

Reinke: Βεβαίως, θεωρῶ ὅτι ἐδῶ ὑφίσταται ἕνας μεγάλος κίνδυνος, ἂν ἀποδειχθεῖ μὲ βάση τὴν ἰατρικὴ θεώρηση τοῦ πράγματος, ὅτι μὲ τὶς προσφορὲς διαλογισμοῦ τῶν ομάδων, δημιουργοῦνται κίνδυνοι σὲ νέους ποὺ ἀσκοῦνται στὶς τεχνικὲς αὐ-

τές. Αὐτὸ τὸ γνωρίζουμε ἀπὸ δικαστικοὺς ἀγῶνες. Εἶναι ἐνδιαφέρον, ἂν διαβάσετε τὴν δικαστικὴ ἀπόφαση γιὰ τὸν «Ὑπερβατικὸ Διαλογισμό», θὰ δεῖτε ἐκεῖ ὅτι ἐμεῖς ὑποστηρίξαμε ὅτι ὄχι μόνο παρουσιάστηκαν ψυχικὲς βλάβες, ἀλλὰ καὶ πὼς ἡ στροφὴ πρὸς τὸν Ὑπερβατικὸ Διαλογισμό ὁδήγησε σὲ ψυχικὲς βλάβες.

Στὴν δίκη αὐτὴ ἐπικαλεσθήκαμε σειρὰ ἐπιστημονικῶν ἀθθεντιῶν, ποὺ ἐξεφράσθησαν σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο ἔκανε φυσικὰ καὶ ἡ ἄλλη πλευρά, ἡ ὁργάνωση τοῦ «Ὑπερβατικοῦ Διαλογισμοῦ». Στὴ δίκη αὐτὴ, ὁ Πρόεδρος ἔκανε τὴν στερεώτητη ἐρώτηση, κατὰ πόσο, μὲ βάση τὶς ἐπιστημονικὲς γνώσεις τοῦ κάθε ἐπιστήμονα ποὺ κατέθετε στὸ δικαστήριό, μπορεῖ ἡ ἄσκηση τοῦ Ὑπερβατικοῦ Διαλογισμοῦ νὰ εἶναι ἡ αἰτία, γιὰ τὴν ψυχικὴ βλάβη ποὺ ὑπέστησαν τὰ ἄτομα. Σ' αὐτὴ τὴ δίκη, ὅλοι εἶπαν ὅτι αὐτὸ δὲ μποροῦν νὰ τὸ ὑποστηρίξουν μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα. Ὅμως πολλὰ συνηγοροῦν ἀπόλυτα στὸ ὅτι ψυχικὰ ἀδύναμα ἄτομα μποροῦν μὲ αὐτὲς τὶς τεχνικὲς διαλογισμοῦ νὰ ἐπιδεινώσουν τὴν κατάσταση τῆς υγείας τους καὶ νὰ ὁδηγηθοῦν σὲ ψυχωτικὲς καταστάσεις.

Αὐτὸ εἶναι ἕνα εὐαίσθητο σημεῖο. Πιστεύω πὼς εἶναι πολὺ βασικό. Ἄν τὸ δεῖ κανεὶς αὐτὸ ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς υγείας, πρέπει νὰ ἔχει περισσότερες περιπτώσεις, γιὰ νὰ διαπιστώσει κατὰ πόσον μὲ τὶς προσφορὲς διαλογισμοῦ τῶν διαφόρων ομάδων δημιουργοῦνται τέτοιες βλάβες ἢ ἐνισχύονται οἱ ψυχικὲς βλάβες.

Ἰδιαίτερα στὴν περίπτωση τοῦ Ὑπερβατικοῦ Διαλογισμοῦ ὅπου οἱ δάσκαλοι δὲν ἔχουν καμιά ψυχιατρικὴ ἢ καὶ γενικότερα ἰατρικὴ ἐκπαίδευση, πιστεύω πὼς μπορεῖ νὰ ὑπάρξει περίπτωση, νὰ δημιουργηθοῦν ἰσχυρότεροι κίνδυνοι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ παρεκκλίνουν, στὴ διάρκεια τοῦ διαλογισμοῦ.

Αὐτὸ εἶναι ἕνα ζήτημα ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ προσπαθήσει νὰ τὸ κρίνει σὲ κάθε περίπτωση· εἶναι δύσκολο νὰ προβοῦμε σὲ γενικὲς διαπιστώσεις.

Ἐρώτηση: Θεωρῆτε ἀπαραίτητο νὰ κατοχυρωθοῦν μερικὰ ἐπαγγέλματα, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ θεραπευτοῦ;

Reinke: Προετοιμάζουμε ἕνα νόμο, τὸ λεγόμενον νόμο περὶ ψυχοθεραπευτῶν. Πρόκειται γιὰ νό-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 94 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

μο που ρυθμίζει το δικαίωμα άσκησης του επαγγέλματος του ψυχοθεραπευτή. Προσδιορίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να έχει όποιος επιθυμεί να ονομάζεται ψυχοθεραπευτής. Πρέπει να έχει ειδική εκπαίδευση σε μια περιοχή, π.χ. να είναι γιατρός κ.ο.κ.

ιγ) Κρατική μέριμνα

Ερώτηση: Καθώς γνωρίζω, σε διάφορα ύπουρ-γεία όμόσπονδων χωρών υπάρχουν ειδικοί συνεργάτες για θέματα αίρέσεων και νέων θρησκειών, όπως ο κ. Hauser στη Στουτγκάρδη και η κυρία Schirpmann στο Βερολίνο. Σκέπτεσθε να δημιουργήσετε μία κεντρική υπηρεσία για την αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων;

Reinke: Αυτό που έπρεπε να έχουμε κάνει προ πολλού και δεν μπορέσαμε να το κάνουμε, είναι η δημιουργία μίας κεντρικής υπηρεσίας, ή όποια, με την απαραίτητη απόσταση προς το αντικείμενο, με αντικειμενικότητα και ουδετερότητα, να συγκεντρώσει γνώσεις για λογιαριασμό της Όμοσπονδιακής Κυβέρνησης, ώστε σε δεδομένη περίπτωση να μπορεί κανείς να άντλει πληροφορίες και να διατυπώνει προειδοποιήσεις για το κοινό. Με την απόφαση του Βερολίνου, η πεποίθηση ότι πρέπει να δημιουργήσουμε μια τέτοια υπηρεσία έγινε ισχυρότερη, γιατί μέχρι τώρα ή προσφορά στο κοινό γινόταν από την AGPF και από άλλους φορείς.

Μέχρι τώρα, αυτά που είπε δημόσια ή όμοσπονδιακή Κυβέρνηση ή το Ύπουργείο μας για τις θρησκείες της νεότητας, ήταν δηλώσεις των ύπουργών, στις όποιες αναφέρεται ότι παρατηρούμε με άνησυχία την εξέλιξη σ' αυτή την περιοχή. Ήταν δηλαδή περισσότερο γενικές πολιτικές δηλώσεις και προειδοποιητικές, παρά μια συγκεκριμένη προειδοποίηση, που αναφέρεται στις επιμέρους όμαδες.

Αυτό που θέλουμε να πετύχουμε τώρα, με τη δημιουργία μίας υπηρεσίας, είναι μία εύρεία έρευνα και πληροφόρηση για όλα όσα συμβαίνουν στο χώρο των αίρέσεων και των θρησκειών της νεότητας. Έδώ άνήκει σίγουρα και ή περιοχή της λεγόμενης ψυχο-άγορας, γιατί αυτό πρέπει τώρα να θεωρηθεί ως κάτι που παρουσιάζεται χωρισμένο από τις έννοιες της κοσμοθεωρίας ή της θρησκείας. Άλλά κάθε σωματείο που προβαίνει σε διάφορες ψυχο-προσφορές, με σκοπό να έπιτευχθεί καλύτερη συνειδητότητα, τδ να όδηγηθεί κανείς σε άνωτερη βαθμίδα συνειδητότητας ή να φθάσει σε καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων, κινείται ασφαλώς στο χώρο της κοσμοθεωρίας ή της θρησκείας. Ή υπηρεσία που θέλουμε να δημιουργήσουμε θα είναι ούδέτερη υπηρεσία, άνεξάρτητη, ξεχωρη και από τις Έκκλησίες.

Στον έκκλησιαστικό τομέα έχουμε τέτοιες ύπηρεσίες, όπως ή EZW στην Στουτγκάρδη (Ευαγγελική κεντρική ύπηρεσία για κοσμοθεωριακά θέματα) και από την Καθολική πλευρά, την «Καθολική - Κοινωνική ύπηρεσία» στο Hamm, που ίδρύθηκε από τη «Σύνοδο των καθολικών Έπισκόπων». Στον έκκλησιαστικό χώρο έχουμε ύπηρεσίες που άποσκοπούν στην άντιπαράθεση μ' αυτό το άντικείμενο. Βεβαίως έντονότερα από έκκλησιαστική σκοπιά, παρά από κοσμική θεώρηση. Αυτό που έμεις θέλουμε να δημιουργήσουμε είναι μία ύπηρεσία που να συγκεντρώνει μόνη της αυτές τις γνώσεις. Τότε θα έχουμε αυτό που δεν είχαμε μέχρι τώρα, τις επίσημες γνώσεις, που χρειάζεται ή όμοσπονδιακή Κυβέρνηση, ώστε να μπορεί να έκφρασθει σε μερικά πράγματα με αυτόν ή με έκείνον τον τρόπο. Ή ύπηρεσία θα είναι Όμοσπονδιακή. Αυτό σημαίνει πως δεν θα είναι μία ύπηρεσία έξω από την Όμοσπονδιακή Διοίκηση, όχι ύπηρεσία που έπιδoteίται, αλλά μία Κρατική Άρχή. Αυτή ή ύπηρεσία πρόκειται να συσταθεί τδ 1993. Αυτό είναι σίγουρο.

Ερώτηση: Άν δημιουργήσετε μια τέτοια ύπηρεσία, πρέπει να εργασθείτε σε όλα τα επίπεδα π.χ. να άντιπετωπίσετε και επί μέρους περιπτώσεις, δηλαδή με συμβουλευτική εργασία, με κοινωνικά προβλήματα κ.ο.κ. Διαφορετικά πως θα βοηθηθούν οι άνθρωποι;

Reinke: Ναι και όχι. Αυτό είναι ένα πολύ βασικό σημείο. Έδώ πρέπει να διαχωρίσουμε την άρμοδιότητα της Όμοσπονδίας και των επί μέρους όμοσπόνδων χωρών. Ή Όμοσπονδία δεν έχει καθόλου την άποστολή να χειριστεί τις επί μέρους περιπτώσεις στην κάθε περιοχή. Αυτό δεν είναι άποστολή μας, αλλά τδ κάνουμε μέχρι τώρα.

Ερώτηση: Άλλά οι όμόσπονδες χώρες θα άναγκασθούν να τδ κάνουν αυτό.

Reinke: Οι όμόσπονδες χώρες θα άναγκασθούν να τδ κάνουν. Γι' αυτά τα πράγματα μιλάμε στην Διυπουργική Όμάδα, όπως σας είπα, αλλά και στην κοινή ομάδα εργασίας της Όμοσπονδίας και των όμοσπόνδων χωρών. Αυτή ή κεντρική όμοσπονδιακή ύπηρεσία θα είναι μία ύπηρεσία, που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι όμόσπονδες χώρες και ή Τοπική Άυτοδιοίκηση, πράγμα που αναφέρεται στην παροχή πληροφοριών.

Άλλά ή συμβουλευτική ύπηρεσία στη βάση, όπου μπορεί να άπευθυνθεί μία μητέρα ή τδ μέλος των αίρέσεων σε κάποια κατάσταση άνάγκης και να ζητήσει συμβουλή, θα είναι ή τοπική ύπηρεσία ή ή άρμόδια ύπηρεσία της όμόσπονδης χώρας. Αυτή πρέπει να φροντίσει να πεί, που πρέπει κανείς να άπευθυνθεί για βοήθεια.

(Συνεχίζεται)

Η ΙΒ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ*

Τοῦ κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

Γ'. Μὲ τὰ ὅσα ἐξέθεσεν ἀνωτέρω ὁ ἅγιος Κύριλλος, ἐτεκμηρίωσε διὰ διαφόρων βιβλικῶν χωρίων τὸ δόγμα τῆς ὑπερφυσικῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὸ ἐξῆς ὁ λόγος αὐτοῦ θὰ ἔχη καθαρῶς ἀπολογητικὸν χαρακτήρα. Θὰ προσπαθῆσιν νὰ ἀντικρούσῃ τὸσον τοὺς Ἰουδαίους, ὅσον καὶ τοὺς εἰδωλολάτραις. Ἀμφότεροι κατηγοροῦν τοὺς χριστιανούς καὶ ἔλεγον ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ γεννηθῆ ὁ Χριστὸς ἐκ Παρθένου. Τοὺς εἰδωλολάτραις θὰ ἀποστομώσῃ κατ' ἀρχὰς ὁ ἅγιος Πατὴρ, ὁρμώμενος ἀπὸ τοὺς ἰδικούς των μύθους. Βεβαίως, εἶναι παράλογον νὰ λέγουν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθῆ παρθένος ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίζονται ὅτι λίθοι, οἱ ὅποιοι ρίπτονται, μεταβάλλονται εἰς ἀνθρώπους. Ὡσαύτως, ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐμυθολογοῦν ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ Διός, ἡ Ἀθηνᾶ, προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ πατρὸς αὐτῆς, εἶναι παράδοξον ὅτι δὲν πιστεύουν ὅτι ἐγεννήθη υἱὸς ἐκ παρθενικῆς κοιλίας. Ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίζοντο ψευδῶς ὅτι ὁ Διόνυσος ἐκυφορήθη, ἐκ τοῦ μηροῦ τοῦ Διός, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρνοῦνται τὴν ἀλήθειαν τῆς Ὁρθοδόξου χριστιανικῆς διδασκαλίας περὶ Ἀσπόρου Γεννήσεως. Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἔχει σαφῆ συνειδήσιν τοῦ ὅτι, ὁμιλῶν εἰς Ἰουδαίους κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς Κατηχήσεως αὐτῶν περὶ τοιούτων αἰσχυρῶν εἰδωλολατρικῶν μύθων, λέγει πράγματα ἀσεβῆ δι' αὐτούς, καὶ ἐξαίτεται συγγνώμην παρ' αὐτῶν, σπεύδων νὰ προσθέσῃ ὅτι ἀνέφερον ὅλα τὰ ἀνωτέρω, διὰ νὰ δύνανται οἱ προσήλυτοι νὰ ἀπολογοῦνται πρὸς τοὺς εἰδωλολάτραις, ὁρμώμενοι ἐκ τῶν ἰδικῶν των μύθων.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ προσπαθῆσιν νὰ ἀναιρέσῃ τοὺς ἰσχυρισμούς των μὴ χριστιανῶν Ἰουδαίων — ἐκ περιτομῆς — τῆς ἐποχῆς αὐτῶν, περὶ μὴ ἀποδοχῆς τῆς ὑπερφυσικῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αἱ ἐπιθέσεις αὐτοῦ, θὰ προέλθουν, πάλιν, ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀντιλήψεων. Ὁ ἅγιος θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν εἶναι δυσχερέστερον νὰ γεννηθῆ παρθένος νέα, ἀπὸ τοῦ νὰ γεννηθῆ ἡλικιωμένη στείρα, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ὑπῆρχον αἱ προϋποθέσεις τῆς γονιμότητος. Ἡ Σάρρα ἦτο ἡλι-

κιωμένη, κατὰ δὲ τὴν Γραφὴν «ἐξέλιπε δὲ τῆ Σάρρα γίνεσθαι τὰ γυναικεῖα»¹⁰⁷. Ἐγέννησε δὲ αὕτη παρὰ τὸν φυσικὸν νόμον. Κατὰ συνέπειαν, καὶ τὸ νὰ γεννηθῆ στείρα καὶ τὸ νὰ γεννηθῆ παρθένος εἶναι παρὰ φύσιν. Οἱ Ἰουδαῖοι θὰ πρέπη ἢ νὰ ἀθετήσουν ἀμφοτέρω, ἢ νὰ δεχθῶν ἀμφοτέρω. Διότι, ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐδημιούργησε καὶ τὴν πρώτην ἀναστολὴν τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ τὴν δευτέραν. Δὲν δύναται δὲ τις νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι εἶναι δυνατόν διὰ τὸν Θεὸν νὰ πράξῃ τὸ πρῶτον, εἶναι ὅμως ἀδύνατον νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ δεύτερον.

Οἱ Ἰουδαῖοι καλοῦνται, ὡσαύτως, νὰ ἀπαντήσουν πῶς εἶναι δυνατόν ἡ ἀνθρωπίνη χεὶρ νὰ μεταβληθῆ εἰς χρονικὸν διάστημα μᾶς ὥρας εἰς ἄλλο τι, ὡς ἀναφέρει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τὴν ὁποίαν ἐδέχοντο οὗτοι, καὶ πάλιν νὰ ἀποκατασταθῆ, ὡς ἦτο προηγουμένως. Πῶς, λοιπόν, ἡ χεὶρ τοῦ Μωυσέως ἐλευκάνθη ὡς χιών καὶ πάλιν ἀποκατεστάθη; Ἐὰν δὲ ἀπαντήσουν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ὁ Θεὸς ἔπραξε τοῦτο, ἐπειδὴ οὕτως ἠθέλησε, θὰ πρέπη νὰ θεωρηθῆ ὡς ἄτοπον τὸ ὅτι, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Μωυσέως, ὁ Θεὸς ἠθέλησε καὶ ἠδυνήθη νὰ τελέσῃ τὸ θαῦμα, ἐνῶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Παρθένου ὄχι. Τοῦτο δὲ ἰσχύει πολλῶ μᾶλλον, καθ' ὅσον τὸ πρῶτον θαῦμα ἦτο σημεῖον μόνον διὰ τοὺς Αἰγυπτίους, ἐνῶ τὸ δεύτερον δι' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην. Ὁ ἅγιος θὰ ἀπευθύνῃ ἐρώτημα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τί εἶναι περισσότερον δύσκολον, νὰ γεννηθῆ παρθένος, ἢ νὰ μετατραπῆ ράβδος εἰς ζῶον ἔμψυχον. Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμολογοῦν ὅτι ἡ ράβδος «ἐγένετο ὄφις»¹⁰⁸ καὶ ἐδημιούργησε φόβον εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔρριψε αὐτὴν εἰς τὴν γῆν, τέλος δὲ ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἐκράτει αὐτὴν (ὁ Μωυσῆς), ἔφυγεν, ὡς νὰ ἦτο τοῦτο δράκων. Διότι, πράγματι, ἦτο δράκων. Ἐφυγε δὲ ὁ Μωυσῆς ὄχι ἐκ φόβου πρὸς ὅ,τι κατεῖχε, ἀλλὰ ἔνεκα φόβου πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶχε μεταβάλλει τὴν ράβδον εἰς ὄφιν. Διότι, ἡ ράβδος εἶχεν ὀδόντας καὶ ὀφθαλμούς δράκοντος. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, ἐκ ράβδου ἐβλάστησαν βλέποντες ὀφθαλμοί, πολλῶ μᾶλλον δύναται νὰ γεννηθῆ τέκνον ἐκ παρθένου, ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς θέλει οὕτως.

Ὁ ἅγιος Πατὴρ θὰ ἀναφέρῃ, ὡς θαῦμα, πρὸς ἀποδοχὴν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸ ὅτι ἡ ράβδος

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 102 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ*

Τοῦ κ. ΔΗΜ. Σ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Ἡ ἐκπομπή

Κύτταρο βαισικὸ τοῦ προγράμματος ἀποτελεῖ ἡ ἐκπομπή, πὺ μεταδίδεται ἀπὸ τὴ πρωϊνὴ προσευχὴ ἕως τὸν Ἑσπερινὸ καὶ τὸν Ἐθνικὸ Ὑμνο.

Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ ἐκπομπὴ φέρνει ὅλο τὸ βάρος ἐκτέλεσης ἑνὸς βραχυπρόθεσμου ἢ μακροπρόθεσμου προγράμματος, εἴτε αὐτὴ εἶναι πέντε λεπτὰ εἴτε ἓνα ὁλόκληρο τριῶρο.

Καταρχὴν ἐκπομπή, γιὰ νὰ δώσουμε τὴ σηματοδότηση τῆς λέξης, σημαίνει «ἐνέργεια πρὸς μεταφορὰν εἰς τινὰ προορισμόν». Πὺ θὰ πῆ ὅτι εἶναι μιὰ συγκροτημένη μετάδοση, διοχέτευση στοὺς ὀρίζοντες μὲ κάποιον καθορισμένο σκοπὸ. Μὲ ἀποστολή.

Εἶναι μιὰ μεταβίβαση πρὸς τὰ ἔξω ἑνὸς μηνύματος, κάποιου λόγου, μιᾶς μουσικῆς, ἑνὸς ἤχου σὲ συγκεκριμένο χρόνο καὶ μὲ καθορισμένο ἀποδέκτη. Αὐτὸ σημαίνει «εἰς τινὰ προορισμόν».

Ἡ ὁποιαδήποτε ἐκπομπή, εἶται ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ περιεχόμενό της, πρέπει:

1. Νὰ ἔχει ἀρχή, μέση, τέλος.
2. Νὰ εἶναι ἓνα ἔργο τῆς ραδιοφωνικῆς τέχνης συγκροτημένο οὐσιαστικὰ καὶ μορφικὰ.
3. Νὰ συνδυάζει τὸ λόγο μὲ τὴ μουσική, τοὺς ἤχους, τὴν ἡχητικὴ εἰκόνα, τὰ πλάνα, τοὺς θορύβους, τὰ ἔφε καὶ τὴ σιωπὴ μὲ ἀριστοτεχνικὸ, αἰσθησιακὸ, τρόπο.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 104 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

τοῦ Ἄσρων ἔκαμε εἰς διάστημα μιᾶς νυκτὸς ὅ,τι κάμνουν τὰ ὑπόλοιπα δένδρα εἰς μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Διότι, ὅλοι γνωρίζουν ὅτι ράβδος, ἡ ὁποία ἔχασε τὸν φλοιόν, δὲν δύναται νὰ βλαστήσῃ, οὔτε καὶ ἂν φυτευθῇ εἰς ποταμούς, δηλαδὴ εἰς ἀφθονα ὕδατα. Ἀλλά, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἀκολουθεῖ τὰς φύσεις τῶν δένδρων, ἀλλά, ἀντιθέτως, εἶναι Οὗτος Δημιουργὸς τῶν φύσεων, ἡ ἄκαρπος καὶ ξηρὰ καὶ ἀφλοῖος ράβδος ἠνθησε καὶ ἐβλάστησε καὶ ἐκαρποφόρησε. Συνεπῶς, ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐχάρισε καρπὸς εἰς τὴν ράβδον δι' ὑπερφυσικοῦ τρόπου χάριν τοῦ Ἀρχιερέως Ἄσρων, ὁ ὁποῖος ἦτο τύπος τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Ἀρχιερέως, δηλαδὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πολὺ περισσότερον θὰ ἠδύνατο νὰ χαρίσῃ εἰς τὴν Παρθένον τὴν δυνατότητα νὰ γεννήσῃ τὸν Ἀληθινὸν Ἀρχιερέα.

4. Νὰ ἀπευθύνεται σὲ συγκεκριμένο ἀκροατήριον, ὅσο τὸ δυνατόν μὲ ἀπλὸ τρόπο.

5. Νὰ ἔχει δικό της κώδικα ἐπικοινωνίας. Καὶ

6. Νὰ ἔχει ὄρια πέρατος. Τουλάχιστον μορφικά, αἰσθητικά. Ὑπάρχουν βέβαια ἐκπομπὲς πὺ διαρκούν καὶ χρόνια. Αὐτὲς κατορθώνουν νὰ ἔχουν μιὰ ἐσωτερικὴ ἀνανέωση κάθε φορὰ, ὥστε νὰ κρατοῦν σταθερὴ ἀκροαματικὴτητα. Σ' αὐτὸ συμβάλλει ἡ δύναμη καὶ ἡ προσωπικότητα τῶν παραγωγῶν.

Βασικὰ ἡ κάθε ἐκπομπὴ ὡς ἄμεσο στόχο πρέπει νὰ ἔχει:

1. Νὰ συγκινήσει. Ἡ συγκίνηση εἶναι ἡ πόρτα γιὰ νὰ μπεῖς στὴ συνείδηση τοῦ κάθε ἀνθρώπου!
2. Νὰ διδάξῃ μὲ τὴν πληροφορία.
3. Νὰ οἰκοδομήσῃ θετικὰ, μὲ τὸ μήνυμα.
4. Νὰ ψυχαγωγῆσει, νὰ τέρψει ὅπωςδήποτε.
5. Νὰ διαφωτίσει, καὶ νὰ
6. Προπαγανδίσει.

Ἡ αἰσθητικὴ ἀριότητα μιᾶς ἐκπομπῆς τὴν κάνει πὺ πειστικὴ, πὺ ἀποτελεσματικὴ καὶ δημιουργεῖ παράδοση, καλλιέργεια τοῦ κοινοῦ.

Εἶναι ἀποδεδειγμένο πὰ ὅτι: «Ἡ μαζικὴ ἐπικοινωνία, πὺ εἶναι ἡ βάση τῆς σύγχρονης κουλτούρας, ἀναδεικνύεται ὁλοένα σὲ μέγιστο παράγοντα τοῦ κοινωνικοῦ γίγνεσθαι», ἔγραψε ἓνας εἰδικὸς («Διαβάζω», Μ.Μ.Ε., ἀρ. 194, Ἰούνιος 1988).

Εἶπαμε, ὅτι πρῶτος στόχος μιᾶς ἐκπομπῆς εἶναι νὰ συγκινήσει, γιὰτὶ πιστεύουμε, ὅτι «κλειδὸ τῆς ἐπικοινωνίας καὶ ἐπομένως τῆς ραδιοφωνικῆς, εἶναι τὰ αἰσθήματα. Καὶ πρέπει νὰ ἔχουμε ἀπ' αὐτὰ καὶ νὰ τὰ καταθέσουμε στὴν τέχνη τῆς ἐκπομπῆς, ἂν θέλουμε πραγματικὰ νὰ ἐπικοινωνήσουμε μὲ τοὺς ἀκροατὲς μας. Γιατὶ ἂν δὲν ἔχουμε αἰσθήματα, ραδιοφωνικὴ Τέχνη δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε οὔτε νὰ ὑπηρετήσουμε σωστὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ τὸ Ραδιόφωνο. Καὶ ὅταν λέμε αἰσθήματα ἐννοοῦμε παλμό, πάθος, εὐαισθησία, ἀμεσότητα, ἐλευθερία, δόσιμο τοῦ ἑαυτοῦ μας. Πράγματα πὺ φαίνονται ὁλοκάθαρα μέσα ἀπὸ τὴ φωνή, τὰ κείμενα, τὴν ἔκφραση, τὴν ἀγάπη. Ὁ καλύτερος τρόπος νὰ χαρακτηρίσεις ἓναν ἄνθρωπο εἶναι νὰ προσέξεις πὺς ἐκφράζεται, πὺς μιλάει καὶ πὺς γράφει». Κι αὐτὸ κάνουν οἱ ἀκροατὲς ἢ οἱ θεατὲς μας: χαρακτηρίζουν συνέχεια, κρίνουν καὶ κατακρίνουν! Καὶ σ' αὐτὲς τὲς ἐξετάσεις εἶναι ἐκτεθειμένοι ὅλοι οἱ παράγοντες τῆς ραδιοφωνικῆς Τέχνης. Ἄλλωστε αὐτὸ δὲν γίνεται μὲ κάθε μέσο, τεχνίτη, δημοσιογράφου, συγγραφέα, ἠθοποιό;

107. Γέν. 18, 11. Πρὸβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 149, στ. 19-20.

108. Ἐξ. 4, 3. Πρὸβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 149, στ. 32-33.

Ἐξάλλου ἡ Τέχνη, καὶ ἐπομένως καὶ ἡ ραδιοφωνική, ἔχει ὡς σκοπὸ νὰ μορφώσει αἰσθητικὰ καὶ πνευματικὰ, νὰ δώσει ιδέες, νὰ θέλξει, νὰ ἀνασκαλέψει αἰσθήματα καὶ νοσταλγίες, νὰ ταρακουνήσει, νὰ ἐμπλουτίσει ψυχικά, νὰ δώσει ἀφορμὲς στοχασμοῦ, νὰ καλλιεργήσει τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν αἰσιοδοξία. Νὰ ἀνοίξει, πραγματικά, τοὺς ὁρίζοντες πρὸς τὸ Ἐπέκεινα. «Μὴ φτιάχνεις λοιπὸν στενοχώριες, ὅπως συνηθίζεται, ποὺ δὲν ἔχεις δοκιμάσει ἐσὺ καὶ μὴ ζωγραφίζεις εἰκόνες ποὺ δὲν ἔχεις δεῖ... Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάει ἀπὸ τὶς κοινοτοπίες», λέει ἕνας συγγραφέας.

Ἡ πρώτη ὕλη

Τὰ ραδιοφωνικὰ ἠχητικὰ μέσα μποροῦν νὰ διακριθοῦν σὲ λέξεις, ἤχους, μουσική, θορύβους, σιωπή. Ὅλα αὐτὰ τὰ ραδιοφωνικὰ ὕλικα βοηθοῦν στὸ νὰ βγεῖ, διαμέσου τῶν ἐρτζιανῶν, ὁ ραδιοφωνικὸς λόγος.

Ἐμεῖς ἐδῶ προλαβαίνουμε νὰ ποῦμε μόνο λίγα λόγια, γιὰ:

1. Τὶς λέξεις (τὶς ραδιοφωνικὲς πάντοτε).
2. Τοὺς ἤχους.
3. Τὴ μουσική, καὶ
4. Τὴ σιωπή.

Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν πρώτη ὕλη τοῦ Ραδιοφώνου, ποὺ ὅταν ἀξιοποιοῦνται σωστά, φέρνουν τὸ ἐπιδιωκόμενο καλλιτεχνικὸ ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ πετυχαίνουμε στὸ σκοπὸ μας.

Οἱ λέξεις. Καὶ πρῶτα πρῶτα οἱ λέξεις, ὁ λόγος καὶ ἰδιαίτερα ὁ ραδιοφωνικὸς λόγος, τὰ κείμενα, πάνω στὰ ὁποῖα στηρίζεται (πρέπει) τὸ μεγαλύτερο, ποσοτικά, ραδιοφωνικὸ πρόγραμμα. Εἶναι ὁ κορμὸς θὰ λέγαμε τῆς ραδιοφωνικῆς Τέχνης, ποὺ πρέπει νὰ στήνουμε κάθε φορὰ μὲ προσοχὴ καὶ ξεχωριστὴ ἐπιμέλεια.

Στὶς μέρες μας, μάλιστα, ὁ ἠλεκτρονικὸς λόγος παρέχει, ὡς ποταμὸς ἀσυγκράτητος καὶ ἐπὶ 24ώρου βάσεως, ὄγκο πληροφοριῶν, συχνὰ ἀχρηστων. Καὶ ὅπως ἔγραψε ὁ καθηγητὴς κ. Μπαμπινιώτης:

«Τὸ πρόβλημα τοῦ ἠλεκτρονικοῦ λόγου εἶναι ὅτι ξαφνικὰ πολλοὶ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ μιλοῦν πολὺ γιὰ πολλὰ θέματα μὲ ἐλάχιστη προετοιμασία καὶ ὑπὸ τὴν πίεση τοῦ ἀμείλικτου (τηλεοπτικοῦ καὶ ραδιοφωνικοῦ) χρόνου. Ἀποτέλεσμα (μὲ πολλὰς λαμπρὰς ἐξαίρεσεις) οἱ χεῖμαρροι φλυαρίας, πρόχειρου, ἀνεπεξέργαστου, χασματικοῦ λόγου μὲ περιορισμένη ἢ ἐλάχιστη δηλωτικότητα. Μιὰς μορφῆς λόγου ποὺ πλησιάζει τὰ ὄρια τοῦ ἀφασικοῦ λόγου, ὅσο στερεῖται συγκεκριμένων, ἀναγνωρισμένων ἀναφορῶν καὶ ὅσο λέγεται χωρὶς νὰ σημαίνει. Ἐνὸς λόγου ποὺ ἐκπέμπεται ἐρήμην ἢ εἰς βάρος τῆς πληροφορίας, τοῦ περιοχομένου,

δηλαδὴ τοῦ σημαινομένου» (Τὸ Βῆμα, 9-7-89).

Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ κ. Μπαμπινιώτη μοῦ φέρνουν στὴ μνήμη κάτι ποὺ εἶχε πεῖ παλαιότερα ὁ Μπρέχτ:

«Καὶ ξαφνικὰ εἶχε κανεὶς τὴ δυνατότητα νὰ τὰ πεῖ ὅλα σὲ ὄλους. Ἀλλὰ σκέφτηκε τὶ νὰ πεῖ, διαπίστωσε ὅτι δὲν εἶχε νὰ πεῖ τίποτα». Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς φτώχειας εἶναι τὸ μπλά, μπλά ποὺ ἐκφράζονται μάλιστα καὶ θεωρητικὰ μὲ κάποιες ἐκπομπές, ὅπως λογουχάρη αὐτὴ ποὺ ἔχει τίτλο: «Δούρειος ἦχος, σὲ γλώσσα λανθάνουσα». Ἐδῶ ὁ κόσμος χάνεται καὶ κείνος παραδέχεται ὅτι μιλάει μὲ ξύλινο ἦχο, ἄδειο, ὅπως τὸ κούφιο ἄλογο ποὺ κατασκεύασε ὁ Ἐπειὸς στὴν Τροία καὶ μὲ δόλο («λανθάνουσα γλώσσα») ἔφερε ὁ Ὀδυσσεὺς στὸ κάστρο γιὰ νὰ παραπλανήσουν τοὺς Τρωαδίτες.

Ὅμως ὁ λόγος, οἱ λέξεις συνδεδεμένες μὲ τὸ ὕφος τοῦ κειμενογράφου, ἔχουν μιὰ πρωτοφανὴ δύναμη στὴ ραδιοφωνικὴ Τέχνη. Ὅταν, μάλιστα, εἶναι καίριες, εὐστοχες, ζωντανές, παραστατικὲς καὶ σωστὰ τοποθετημένες φέρνουν μεγάλα ἀποτελέσματα. Γίνονται πρότυπα εὐρύτερης χρήσης καὶ διαμορφώνουν ἕνα ἐπικοινωνιακὸ, ἠλεκτρονικὸ λόγος μὲ γόητρο καὶ ἀπήχηση. Μάλιστα οἱ ραδιοφωνικοὶ Σταθμοί, ὅπως καὶ οἱ τηλεοπτικοὶ μποροῦν (καὶ πρέπει) νὰ γίνουν ἐργαστήρια προετοιμασίας ἱκανῶν χειριστῶν τοῦ ἠλεκτρονικοῦ λόγου, ὅπως παλαιότερα ἦταν οἱ ἐφημερίδες.

Ἄς ἀναλογισθοῦμε, στὰ καθ' ἡμᾶς, τί ἔκταση ἐπιρροῆς μποροῦν νὰ ἔχουν ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο οἱ λέξεις: «Γνώθι σαυτόν», «Ἀγαπάτε ἀλλήλους», «Ἐν τούτῳ νίκα», «Ἐλθὲ πρὸς με», «Ἴδου ὁ ἄνθρωπος».

Σχετικὰ μὲ τὶς λέξεις, τὸ Ραδιόφωνο ἔχει τὸ δικό του κώδικα, τὴ δική του γλώσσα. Καὶ πρέπει νὰ τὴ μάθει ἐκεῖνος ποὺ θέλει καὶ μπορεῖ νὰ «κάνει» ραδιοφωνικὴ Τέχνη. Γιατὶ ἡ γλώσσα, γενικότερα, εἶναι ὄργανο ἐκφραστικῆς ἱκανότητος ποὺ λειτουργεῖ ἠλεκτρονικὰ μὲ ἤχους ἀρθρωτοῦς, μὲ ἀναπνοές, μὲ σιωπές, μὲ φράσεις διακριτικὲς, μὲ λεπτότητα ἀποστάσεων, μὲ ψυχικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἀποτύπωση.

Ἐξάλλου, «ἐνῶ ἡ γλώσσα εἶναι ἡ γενεαλογία τῶν λαῶν», γιὰ τὸν παραγωγὸ τῶν Μ.Μ.Ε. εἶναι τὸ σπῖτι του. Εἶναι ἡ ὑπαρξὴ του. Ὁ θησαυρὸς τοῦ δάσους ποὺ κάθε στιγμὴ πρέπει νὰ ἀνακαλύπτει καὶ νὰ τὸν ἀποκαλύπτει.

Ὁ ἦχος μάλιστα τῆς ἠλεκτρονικῆς λέξης μπορεῖ νὰ ἔχει τέτοια αἰσθητικὴ χάρις καὶ γοητεία, ὥστε νὰ βοηθᾶει τὴ συνείδηση στὴν παρουσία τοῦ αἰώνιου.

Ἄλλωστε, ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες θαυμάζουμε τὸ ἀρχαῖο κάλλος. Στρεφόμεστε πρὸς αὐτὸ ἀπὸ μιὰ ἀμείλικτη ἐσωτερικὴ ἀναγκαιότητα.

(Συνεχίζεται)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Η Μετανοία...

Τις ημέρες αυτές, της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής – περισσότερο από κάθε άλλη περίοδο του έτους – προβάλλει επιτακτικότερη ή ανάγκη της Μετανοίας. Γι' αυτήν μιλούν πολύ επιτακτικά και τὰ ἱερά Κείμενα καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν ἀπολύτρωση μάλιστα τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ Πατέρες καὶ ἡ Ἁγία Γραφή τὴν ἐξαρτοῦν κυρίως ἀπὸ αὐτὸ τὸ Μυστήριο.

Τί σημαίνει ὅμως Μετανοία; Μὲ τὸν ὄρο αὐτὸ ἐννοοῦμε τὴ μεταβολὴ καὶ τὴ μετατροπὴ διαθέσεων καὶ φρονημάτων. Ἡ λέξη φανερώνει ἀλλαγὴ γνώμης, ἰδεῶν καὶ ἀπόψεων. Γενικότερα, περιέχει τὸ νόημα τῆς μεταμελείας γιὰ κάθε τι ποῦ ἔχει λεχθεῖ, διαπραχθεῖ ἢ καὶ δὲν ἔχει ἐξωτερικευθεῖ, ἔμεινε δηλαδὴ σὰν ἀνεκδήλωτη ἐνδιάθετη καὶ ἐσώφυκη κατάσταση. Ἡ Μετανοία φανερώνει, ἐπίσης, τὴ βαθύτερη συναίσθηση τῶν σφαλμάτων μας. Εἶναι ἀκόμη μιὰ ἀβίαστη «ὁμολογία» πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας, μὲ τὴν ὁποία ἀναγνωρίζουμε τὰ διαπραχθέντα ἀτοπήματα καὶ λάθη, εἰς βάρος τῆς ψυχῆς μας.

Ἡ πλήρης ὅμως ἔννοια τῆς Μετανοίας δὲν σταματᾷ στὴν ἐσωτερικὴ ὁμολογία, στὸν ἑαυτὸ μας. Δὲν εἶναι μιὰ ἀκαρπὴ ἐκδήλωση. Προχωρεῖ πολὺ παραπέρα. Εἶναι καὶ συντριβὴ τῆς ψυχῆς γιὰ τὰ ἁμαρτήματα ποῦ τὴν ἔχουν πληγώσει. Ἡ ἀναδρομικὴ αὐτὴ ἀναμόχλευση τοῦ παρελθόντος γεμίζει πικρία καὶ σοβαρὲς τύψεις τὴ συνείδηση. Εἶναι καὶ ἀφύπνιση. Ξύπνημα ἀπὸ τὸν ἠθικὸ λήθαργο καὶ ἀπὸ τὴν θλιβερὴ ἀδιαφορία, γιὰ κάθε τι ποῦ ἀφορᾷ τὴν «κατὰ Θεὸν πολιτείαν». Ἡ νάρκη αὐτὴ καὶ τὸ ἐπιθανάτιο κοίμισμα ὑποχωρεῖ ὀριστικὰ μὲ τὴν εἰλικρινὴ μετάνοια. Ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος τοῦ ἀνθρώπου ξυπνᾷ σὲ μιὰ χαραυγὴ νέας ἡμέρας, τῆς «ἡμέρας τοῦ Κυρίου».

Ὁ Χριστὸς στὸν ΟΗΕ!

Κάθε δελτίο εἰδήσεων, περιέχει τὴν ἀναφορὰ σὲ κάποιον ἢ κάποιους διεθνεῖς ὀργανισμούς. Δυστυχῶς, ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ἔχουμε ἄσχημη ἐμπειρία ἀπὸ τίς διεθνεῖς ἀποφάσεις ποῦ ἀφοροῦν στὰ δίκαιά μας. Ἀξίζει, τώρα, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε, νὰ διαβάσουμε ἕνα ποίημα τοῦ Πιέρ Τορρεζίν, μὲ τίτλο «Ὁ Χριστὸς στὸν ΟΗΕ». Τώρα, ποῦ γι' ἄλλη μιὰ φορὰ, ἡ Ἑλλάδα ἀδικεῖται. Τώρα ποῦ ἐτοιμα-

ζομαστε νὰ παρακολουθήσουμε τὸν Ἰησοῦ ἐνώπιον Γραμματέων δικαστῶν καὶ ψευδομαρτύρων...

Σπρωγμένος ἀπὸ ἕνα πλήθος κουρασμένο καὶ καταπονημένο, ἔφθασε ὁ Χριστὸς στὸ μέγαρο τοῦ ΟΗΕ. Εἶχε τὸ πολὺ χλωμὸ πρόσωπο τοῦ ἀνέργου, τὸ ἀβέβαιο βῆμα τοῦ πρόσφυγα, τοὺς κυρτωμένους ὤμους τοῦ ἀνθρακωρύχου, τὴν ματωμένη καρδιὰ ἐνὸς νέου. Δὲν ἦταν συστημένος ἀπὸ κανέναν. Μονάχα τὰ δάκρυα τῶν ταπεινῶν Τὸν ἔκαναν νὰ προχωρεῖ.

Χτυπᾷ τὴν πόρτα. Ἄλλὰ γι' Αὐτόν, ὑπῆρχε τὸ «βέτο».

Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἦταν ἐλεύθεροι. Τὸν ἄφησαν μόνο Του.

Στὸ κατώφλι τοῦ πολιτισμένου κόσμου βροῆκε τὴ βαρβαρότητα.

Διάβασε σὲ μιὰ πινακίδα:

«Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα στὴν εἰρήνη», ἀλλὰ μιὰ χήρα πολέμου Τοῦ λέει πὼς κανεὶς δὲν τὴν σκέπτεται.

«Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα στὴν δικαιοσύνη», ἀλλὰ τότε ἀκούστηκαν οἱ φωνῆς τῶν ἐξορίστων, τῶν ἀδικουμένων.

Καὶ ὁ Χριστὸς ξανακατέβηκε τὰ σκαλοπάτια τοῦ γυάλινου μεγάρου.

Ὅταν τὸ πλήθος Τοῦ ζήτησε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισκέψεώς Του, ὁ Χριστὸς ἄπλωσε τὰ χέρια:

Ἦταν ἀκόμη σταυρωμένος, σὰν τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ.

Τότε τὸ πλήθος διαλύθηκε.

Ἔβρεχε.

Καὶ ὁ Χριστὸς ἔμεινε κάτω ἀπ' τὴν βροχὴ, ὅπως τόσοι ἄλλοι. Μόνος καὶ πικραμένος...

Καὶ ποῦ εἶσ' ἀκόμα...

Ἐρχονται στὴν Ἑλλάδα οἱ ...«θιασῶτες τῆς ἀπλυσίας»! Εἶναι μιὰ ομάδα Γάλλων ἐκκεντρικῶν ποῦ περιοδεύουν ἀνὰ τὸν κόσμο, διακηρύσσοντας ὅτι ἡ ...«καθαριότητα εἶναι καταπίεση»! «Εἶναι κοινὸ – λένε – νὰ πλενόμαστε, τὴ στιγμὴ ποῦ ζοῦμε σ' ἕνα περιβάλλον τόσο μολυσμένο! Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη ὑποκρισία ἀπὸ τὸ νὰ δίνεις σημασία στὴν καθαριότητα τοῦ σώματός σου καὶ νὰ ἀδιαφορεῖς γιὰ τὴ βρομιὰ ποῦ ὑπάρχει γύρω σου»!

Οἱ «θιασῶτες τῆς ἀπλυσίας» θὰ γυρίσουν ὅλη τὴ Ἑλλάδα καὶ θὰ μᾶς... «ἀρωματίσουν» καλὰ!

✓ **Ο προσηλυτισμός είναι αδίκημα**, δέχθηκε και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με την υπ' αρ. 3/1192/348/421/1993 απόφασή του, πάνω σε προσφυγή "Έλληνας χλιαστού που υποστήριζε ότι κακώς και παρανόμως η Ελλάδα εφαρμόζει το σχετικό νόμο 1363/1938. Τώρα, βέβαια, οί εν' Ελλάδα χλιαστές προσπαθούν να εκμεταλλευθούν την παραπάνω απόφαση, υποστηρίζοντας ότι μ' αυτήν καταδικάστηκε η Ελλάδα διότι «διώκει ποινικώς τους χλιαστές επί προσηλυτισμῶ». Η αλήθεια, έντούτεις, είναι διαφορετική: Η καταδίκη δέν αναφέρεται στον προσηλυτισμό -τόν όποίο και τό Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δέχεται ως άδίκημα- αλλά στο γεγονός ότι μία απόφαση του Άρειου Πάγου καταδίκασε τόν χλιαστή, πού έκανε τήν προσφυγή, χωρίς έπαρκή αίτιολογία και όχι για άλλο λόγο. Έξάλλου τό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ή διάταξη του άρθρου 4 του νόμου 1363/1938 (περί προσηλυτισμού) «αποδεικνύει, ότι τά σχετικά κριτήρια πού υίοθετεί ή ελληνική νομοθεσία συμβιβάζονται...» πρὸς τήν Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τά ανθρώπινα δικαιώματα.

✓ **Ίκεσία για τή Βοσνία - Έρζεγοβίνη**, αλλά και για κάθε δοκιμαζόμενη περιοχή τής ύφηλιού μας, πρέπει να αναπέμπεται από κάθε κληρικό και λαϊκό. Μία όρθόδοξη ένωση φοιτητών είχε τήν έμπνευση να τυπώσει και να διανεμίει τήν ακόλουθη προσευχή:

Κύριε,

Σέ ίκετεύουμε θερμά, θεμελίωσε τήν ειρήνη μεταξύ όλων τών ανθρώπων στη χώρα αυτή.

Μετάβαλε τούς θανατηφόρους πολεμικούς έξοπλισμούς σε όργανα άνακουφίσεως του σωματικού πόνου και τών ανθρωπίνων αναγκών.

Μνήσθητι, Κύριε, του Πατριάρχου Σερβίας Παύλου και τών Ίεραρχών Βοσνίας Νικολάου, Έρζεγοβίνης Άθανασίου, Μαυροβουνίου Άμβιλοχίου, Μπάσκακας Ειρηναίου, Πρεζρένης Άρτεμίου.

Μνήσθητι, Κύριε, τών εύρισκομένων σε θλίψη, πικρία, ανάγκη, πένθος, φυλακές, έξορίες, αίχμαλωση και πικρή δουλεία αδελφών μας.

Προστάτευσε, Κύριε, τά όρφανά παιδιά, τά άρρωστα, τά πεινασμένα, τά άνάπηρα, τά τραυματισμένα σωματικά και ψυχικά από τόν πόλεμο.

Στήριξε και παρηγόρησε τις χήρες και όλους τούς θλιβομένους αδελφούς.

Δέξου, Κύριε, τήν ίκεσία μας και έλέησε μας κατά τό πλήθος τών οικτιρμών Σου και τής αγάπης Σου. Άμήν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

✓ Σόλωνος Γ. Νινίκα, **ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (1917-1987)**, Άθήνα 1994, σσ. 276.

Ό πολύ γνωστός και από άλλες λαμπρές και τεκμηριωμένες μελέτες του για τή μαρτυρική όρθόδοξη Ρωσική Έκκλησία συγγραφέας κ. Σόλων Νινίκα, δέν άφησε «να μείνη άγνωστο στο σημερινό άνθρωπο» τό «ήρωικό παράδειγμα τών συγχρόνων Μαρτύρων» της, στη διάρκεια του 70χρονου άθει-

Του κ. **Ευαγγέλου Π. Λέκκου**

στικού λίβα πού σάρωσε τήν Έκκλησία αυτή. Με γλαφυρό τρόπο και ακρίβεια ιστορικού αναφέρεται σε σύγχρονους Μάρτυρες: Άρχιερείς, Ίερείς, Διάκονους, Μοναχούς, Λαϊκούς και όμαδικά μαρτύρια. Δηλ. σε όλους εκείνους πού με τή θυσία τους συντέλεσαν ώστε ή Ρωσική Έκκλησία «έξωτερικά να μη είχε σχεδόν καμιά δύναμη, να γίνη όμως έσωτερικά τόσο δυνατή, τόσο καθαρή...».

✓ Πρωτοπρ. Νικολάου Μαυρίκου, **Ο ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΤΥΣ ΣΩΖΩΝ. ΒΙΟΣ - ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ**, Άθήνα 1993, σσ. 150.

Τό 1998 συμπληρώνονται 100 χρόνια από τή θεμελίωση του περικαλλούς ιερού ναού του Άγιου Σώστη (Μεταμορ. Σωτήρος) στη Λεωφόρο Συγροϋ. Οί καλοί ιερείς όμως και τό Έκκλησ. Συμβούλιο του ναού άρχισαν έγκαίρως να προετοιμάζουν «έκτός τών έργων εύπρεπισμού αυτού και του περιβάλλοντος αυτόν χώρου, μια μικρή σειρά εκδόσεων». Έτσι, μετά τό ενδιαφέρον βιβλίο τής Σ. Μαυρίκου για τήν ολοκληρωμένη ιστορία του ναού, πού έκδόθηκε τό 1991, τώρα ό πατέρας της π. Νικόλαος κυκλοφόρησε τό καλαίσθητο έργο «Ό άγιος μάρτυς Σώζων», όπου βιογραφείται ό Άγιος με βάση τό «Μαρτυρολόγιον» του Συμεών του Μεταφραστοϋ, τά «Acta antiqua» και τό «Συναξαριστή...» του άγιου Νικοδήμου του Άγιορείτου. Η προσεγμένη έκδοση περιέχει και πλήρεις Άκολουθίες Έσπερινού, Όρθρου, Θείας Λειτουργίας και Ίεράς Παρακλήσεως, ενώ έμπλουτίζεται από γλωσσάριο λειτουργικών όρων, ωραίζεται από έγχρωμες σκηνές του μαρτυρίου του Άγιού και αφιερώνεται στον Σεβ. Ν. Σμύρνης κ. Άγαθάγγελο, με τήν εύκαιρία επταετούς διακονίας του στην Ίερά Μητρόπολη.